

T.C.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ
METİNLERİN OKUNABİLİRLİK AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Gizem ÇIPLAK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ahmet BALCI

Hatay-2022

T.C.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ
METİNLERİN OKUNABİLİRLİK AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Gizem ÇIPLAK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ahmet BALCI

Hatay-2022

ONAY

Gizem ÇIPLAK tarafından hazırlanan “**ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN OKUNABİLİRLİK AÇISINDAN İNCELENMESİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği ile **TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

29/07/2022

Jüri Üyeleri	İmza
Doç. Dr. Ahmet BALCI (Tez Danışmanı- Başkan)	
Doç. Dr. Kadir Kaan BÜYÜKİKİZ (Üye)	
Doç. Dr. Mustafa Onur Kan (Üye)	

Gizem ÇIPLAK tarafından hazırlanan “**Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım**.

Doç. Dr. Mustafa Onur KAN

Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (29/07/2022)

Gizem ÇIPLAK

ÖN SÖZ

Okuduğunu anlama her dilde büyük öneme sahip bir beceridir. Okuduğundan anlam çıkaramayan kişiler tam olarak okumuş sayılmazlar. Okuduğunu rahatça anlayabilen kişiler diğerlerine kıyasla özellikle akademik hayat başta olmak üzere hayatın birçok alanında başarıya daha kolay erişir. Bu nedenle öğrenim hayatında öğrencilerin okuma ve anlamayı tam anlamıyla gerçekleştirmesi beklenir ve istenir. Fakat bu durum maalesef her zaman gerçekleşmemektedir. Okuduğunu tam ve doğru anlayamama problemi genellikle kişilerden kaynaklı gibi gözüke de bazen metinden kaynaklı meydana gelebilmektedir. Metinlerin okunabilirlik bakımından ölçülmeden ders kitaplarında yer alması öğrenci seviyelerine uygun olmayan metinlerin öğrencilerle buluşturulmasına neden olmaktadır. Bu durum öğrencilerin metni tam olarak anlayamamasına sebep olmakta ve öğrencileri dersten soğutma seviyesine getirebilmektedir. Bu nedenle ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik bakımından incelenmesinin önemi büyüktür. Bu çalışmada ortaokul Türkçe ders kitabındaki metinler okunabilirlik bakımından incelenmiş ve elde edilen bulgulardan hareketle birtakım sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bilgisini ve desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Doç. Dr. Ahmet BALCI'ya, bilgisiyle yol gösterici olan değerli hocam Prof. Dr. Mehmet TEMİZKAN'a ve çalışma sürecimde her zaman yanımda olan, beni destekleyen biricik aileme teşekkürlerimi sunarım.

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN OKUNABİLİRLİK AÇISINDAN İNCELENMESİ

Gizem ÇIPLAK

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2022

Danışman: Doç. Dr. Ahmet BALCI

ÖZET

Bu çalışmanın amacı ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinleri okunabilirlik bakımından incelemektir. Bu çalışmanın modeli temel nitel araştırma desendir. Çalışmada veriler doküman analizi ile toplanmıştır ve incelenen materyaller 2021-2022 eğitim öğretim yılında kullanılan ortaokul Türkçe ders kitaplarıdır. Çalışmada ele alınan 151 metin Ateşman Okunabilirlik Formülü ve Çetinkaya Okunabilirlik Formülüne göre değerlendirilmiştir. Çalışmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre genellikle “kolay” ve “orta güçlükte”, Çetinkaya Okunabilirlik Formülüne göre genellikle eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyinde olduğu görülmüştür. Ortaokul Türkçe ders kitabındaki bazı metinlerin okunabilirlik açısından öğrencilerin sınıf seviyelerinin üstünde olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ortalama okunabilirlik değerleri dikkate alındığında Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre “kolay” ve “orta” düzey olarak değiştiği, Çetinkaya Okunabilirlik Formülüne göre ise tamamının eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin okunabilirlik durumlarının 5. sınıftan 8. sınıfa düzenli biçimde artmadığı görülmüştür. Ayrıca aynı sınıf seviyesinde olan kitaplar arasında okunabilirlik düzeyi bakımından bir eşitlik olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Türkçe Eğitimi, Okunabilirlik, Türkçe Ders Kitabı, Metin

EXAMINATION OF TEXTS IN SECONDARY SCHOOL TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF READABILITY

GİZEM ÇIPLAK

Department of Turkish and Social Sciences Education, Master Thesis, 2022

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ahmet BALCI

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the texts in secondary school Turkish textbooks in terms of readability. The model of this study is the basic qualitative research design. In the study, data were collected by document analysis and the materials examined are secondary school Turkish textbooks used in the 2021-2022 academic year. 151 texts handled in the study were evaluated according to Ateşman Readability Formula and Çetinkaya Readability Formula. In the study, it was observed that the texts in the secondary school Turkish textbooks were generally “easy” and “medium difficulty” according to the Ateşman Readability Formula, and were generally at the level of educational reading and 8th and 9th grades according to the Çetinkaya Readability Formula. It has been determined that some texts in the secondary school Turkish textbook are above the students' grade levels in terms of readability. In addition, when the average readability values of the texts in the secondary school Turkish textbooks are taken into account, it has been determined that according to the Ateşman Readability Formula it changes as "easy" and "intermediate", and according to the Çetinkaya Readability Formula, all of them are at educational reading and 8th and 9th grade levels. It has been observed that the readability status of the texts in Turkish textbooks did not increase regularly from the 5th grade to the 8th grade. In addition, it has been determined that there is no equality in terms of readability between books at the same grade level.

Keywords

Turkish Language Teaching, Readability, Turkish Textbook, Text

İÇİNDEKİLER

ONAY	
ÖN SÖZ.....	
ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
TABLolar LİSTESİ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	4
1.3. Alt Problemler	4
1.4. Araştırmanın Amacı	4
1.5. Araştırmanın Önemi	4
1.6. İlgili Araştırmalar	5
1.6.1. Türkçe Okunabilirlik Formülü Çalışmaları	5
1.6.2. Ders Kitaplarına Yönelik Yapılan Okunabilirlik Çalışmaları	6
1.6.3. Edebi Eserler Üzerine Yapılan Okunabilirlik Çalışmaları	12
İKİNCİ BÖLÜM	14
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	14
2.1. Ders Kitapları	14
2.2. Türkçe Ders Kitapları	16
2.3. Metin	17
2.4. Okuma	19
2.5. Okuma ve Anlama	21
2.6. Okunabilirlik	23
2.7. Okunabilirlik Formülleri	24
2.7.1. Dale-Chall Okunabilirlik Formülü	24
2.7.2. Gunning Fog Index.....	26
2.7.3. Raygor Formülü	26
2.7.4. FORCAST Formülü	26
2.7.5. Fry Okunabilirlik Grafiği	27
2.7.6. Power- Sumner- Kears Formülü	28
2.7.7. Spache Okunabilirlik Formülü	29

2.7.8. ARI Okunabilirlik Formülü.....	29
2.7.9. Cloze Test Yöntemi.....	29
2.7.10. McLaughlin SMOG Formülü.....	30
2.7.11. Flesch Okunabilirlik Formülü	30
2.8. Türkçe İçin Geliştirilen Okunabilirlik Formülleri.....	33
2.8.1. Ateşman Okunabilirlik Formülü	33
2.8.2. Çetinkaya Okunabilirlik Formülü	34
2.8.3. Sönmez Okunabilirlik Formülü.....	35
2.8.4. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü	36
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	38
YÖNTEM.....	38
3.1. Araştırmanın Modeli	38
3.2. İncelenen Materyal	38
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi	38
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	40
BULGULAR	40
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	40
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	61
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	62
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	63
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	66
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	66
5.1. Öneriler.....	72
KAYNAKÇA	73

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Dale Cale Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri.....	25
Tablo 2: Flesch Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri.....	31
Tablo 3: Flesch-Kincaid Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri.....	32
Tablo 4: Ateşman’a Göre Türkçe için Kelime (Hece Olarak) ve Cümle (Kelime Olarak) Ortalamaları.....	33
Tablo 5: Ateşman Okunabilirlik Formülü.....	33
Tablo 6: Ateşman okunabilirlik seviyeleri.....	34
Tablo 7: Çetinkaya okunabilirlik formülü.....	35
Tablo 8: Çetinkaya okunabilirlik düzeyleri.....	35
Tablo 9: Bezirci- Yılmaz formülü okunabilirlik düzeyleri.....	37
Tablo 10: 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları.....	40
Tablo 11: 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları.....	41
Tablo 12: 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları.....	42
Tablo 13: 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları.....	43
Tablo 14: 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları.....	44
Tablo 15: 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları.....	45
Tablo 16: 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları.....	46

Tablo 17: 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları.....	47
Tablo 18: 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları.....	48
Tablo 19: 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları.....	50
Tablo 20: 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları.....	52
Tablo 21: 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları.....	54
Tablo 22: 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları.....	55
Tablo 23: 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları.....	57
Tablo 24: 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları.....	59
Tablo 25: 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları.....	60
Tablo 26: 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ortalama okunabilirlik durumları.....	61
Tablo 27: 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ortalama okunabilirlik durumları.....	62
Tablo 28: Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik puan ortalamaları	63
Tablo 29: Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik puan ortalamalarının düzeyleri.....	65

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Okunabilirlik Kavramı (Rye, 1982).....	24
Şekil 2: Okuma Yaşını Belirten Fry Grafiği.....	28

KISALTMALAR

AOP: Ateşman Okunabilirlik Puanı

AOD: Ateşman Okunabilirlik Düzeyi

ÇOP: Çetinkaya Okunabilirlik Puanı

ÇOD: Çetinkaya Okunabilirlik Düzeyi

OKU: Ortalama Kelime Uzunluğu

OCU: Ortalama Cümle Uzunluğu

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

GİRİŞ

Çalışmanın bu bölümünde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi ve ilgili araştırmalar başlıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Temel dil becerilerinden biri olan okuma; yazma ile birlikte bilgilerin kalıcılığını sağlayarak geçmişi günümüze getiren beceri olmuştur. Okuma becerisiyle semboller anlam kazanmakta ve bugün ile yarınları aydınlatmaktadır. Okumanın insanlık için yararı bir yana salt insan için de yararı çok büyüktür. Bugün kişilerin öğrenim hayatında başarı gösterebilmesi için en fazla kullanılması gereken dil becerisi okumadır.

Okuma akademik hayatın bel kemiğidir. Öğrenim hayatında öğrencilerin en çok Türkçe dersinde olmak kaydıyla sık sık kullandığı beceri okumadır. Öğrenciler bilgileri dinlemenin yanı sıra okuyarak özümsemeye ve günlük hayatında kullanmaya çalışır. Bunlar için gerekli olan bir diğer beceri elbette anlamadır. Okuma ve anlama birbirinden ayrılamayacak kadar iç içe geçmiş iki kavramdır. Anlamanın gerçekleşmediği bir okuma, sesleri birleştirmenin ötesine geçmemiş olur ve tam olarak gerçekleşmiş sayılmaz.

Okuma kişilerin akademik hayatında ve sonrasında büyük önem arz eder. Bu nedenle çocuklar okula başlar başlamaz öğretmenler ve veliler tarafından çocuklara okuma becerisinin kazandırılmasına büyük önem verilir. Öğrenciler ilköğretim aşamasında okuma becerisini gerektiği ölçüde kazanamaz ve bu beceriyi geliştiremez ise daha sonraki öğrenim dönemlerinde de diğer alanlarda da başarı kazanmaları zorlaşır (Akyol, 2020, s.2). Okuma, anlama becerisini geliştirir ve kişilerin zihinsel faaliyetlerinin daha güçlü olmasını sağlar. Yılmaz (2015) çalışmasında 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama puan ortalamaları ile Türkçe, matematik, sosyal bilimler ve fen bilimleri dersleri başarı ortalamaları arasında istatistiksel bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur. Okuma ve anlama becerisi gelişmiş kişiler öğrenim hayatında çok fazla zorluk çekmezler. Okumanın önemi Türkçe derslerinde daha fazla öne çıkmaktadır. Fakat okuma Türkçe derslerinde olduğu gibi diğer derslerde de çok önem arz etmektedir. Öğrenim süresince verilen ders disiplinlerinin tamamı da Türkçe ile verildiğinden dilin ve okumanın diğer disiplinlere büyük etkisinin

olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle temel eğitimde verilen Türkçe derslerinin öğrencilere genel kültür kazandırabilme, dilin işleyişini kavratabilme, matematik, fen ve sosyal bilimler gibi disiplinlerle başa çıkabilmelerine yardımcı olma gibi amaçları vardır (Karatay, 2018, s.11). Okuma sadece Türkçe derslerinde değil sosyal bilimler, matematik ve fen bilimleri gibi diğer tüm disiplinlerde ve tüm öğrenim süreçlerinde öğrencilerin başarıları hususunda önem arz eder. Hızlı ve doğru okuma yapabilen, okuduğunu anlayıp yorumlayabilen öğrenciler akademik hayatta başarılı olurlar (Çaycı ve Demir, 2006).

Türkçe derslerinin ana materyali ders kitabıdır. Ders kitapları bilindiği üzere öğrenme öğretme ortamında en fazla kullanılan ders materyalidir. Öğretmenler birçok etkinliği ders kitabı ile uygulamaktadır. Birçok öğretmen ders etkinliklerine ilişkin düzenlemeleri ders kitaplarına göre planlamaktadır. Bu sebeple ders kitapları büyük önem taşımaktadır (Kızılcıoğlu, 2003). Türkçe ders kitabının temel taşı ise metindir. Türkçe dersleri genellikle metin temelli işlenmektedir. Bilgiden ziyade beceri temelli olan Türkçe derslerinde çoğu beceri metin yolu ile kazandırılmaya çalışılmaktadır. Metinler yoluyla üst bilişsel beceriler dahil birçok becerinin öğrencilere kazandırılması mümkündür. Metinler ile öğrencilere dolaylı yaşantılar kazandırılabilir ve bu şekilde öğrencilerin empati, problem çözme, sorgulama, analiz ve sentez gibi becerileri geliştirilebilir.

Türkçe dersinin en önemli amaçlarından biri okumanın önemini öğrencilere fark ettirmek ve öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmaktır. Okuma alışkanlığı kazanan kişiler bilgilerini devamlı genişletir, ömürleri boyunca öğrenmeye devam eder ve oldukları yerde saymayıp kendilerini geliştirirler. Türkçe derslerinde kazanımların öğrencilere aktarılmasında sıkça kullanılan metinler öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında da önemli yer tutar. Öğrenciler okudukları, dinledikleri, üzerine konuşup tartıştıkları ve ilgili etkinlikler yaptıkları metinlere karşı sevgi, ilgi ve istek duyarsa kitaplara karşı da aynı duyguları hisseder ve okuma alışkanlığı kazanır.

Metin Türkçe derslerini tamamen etkileyen ve dersin akışına yön veren bir materyaldir. Metin hem öğretmen için hem de öğrenci için önem arz etmektedir. Öğretmen iyi bir metin ile dersini işlerken kazanımları daha rahat aktarabilmekte ve öğrencilerin dikkatini çekmek için çok fazla çabaya gerek duymamaktadır. İyi bir

metin ile karşılaşan öğrenciler dersi isteyerek takip etmekte ve bilinçli veya bilinçsiz şekilde kendilerine çeşitli bilgi ve beceriler katmaktadır. Fakat okunup tam olarak anlaşılamayan metnin öğrenciler için bir yararı olamaz. Bu nedenle öğretmenler en çok metnin doğru anlaşılıp anlaşılmadığını ölçmeye çalışırlar. Nitelikli olarak görülen bir metin dahi hedef kitleye uygun değilse öğrencilere yararı olması bir yana dursun öğrenciyi okumadan ve dersten soğutabilir. Tam ve doğru anlaşılamayan metinler öğrencinin derse karşı ilgisini kaybetmesine neden olur. Öğrencilere verilmek istenen kazanımların hiçbiri anlama süreci gerçekleşmemiş bir metinle aktarılamaz. Bu nedenle Türkçe derslerinde sıklıkla kullanılan ders kitaplarında yer alacak metinlerin dikkatle seçilmesi gerekmektedir. Özellikle öğrencilerin yaş seviyesine uygunluğu hususunda bakılması gereken bir ölçüt de okunabilirliktir. Okunabilirlik bir metnin anlaşılma düzeyi ile ilgili bilgi verir. Okunabilirlik bir metni niceliksel özellikleri ile ele almaktadır. Okunabilirlik çeşitli formüllerle ölçülebilmektedir. Her dilin yapısal özellikleri farklı olduğundan tüm dillerin kendine özgü bir okunabilirlik formülü ile ölçülmesi gerekmektedir. Okunabilirlik formüllerinde en çok kullanılan değişkenler kelime ve cümle uzunluklarıdır. Okunabilirlik anlamayı olumlu veya olumsuz şekilde etkileyebilir. Kelime ve cümlelerin uzunluğu anlamayı olumsuz şekilde etkilerse öğrenci metinle olan bağımlı koparacak, metne karşı ilgisi azalacaktır (Uslu Üstten, 2022). Kelime ile cümle uzunluklarında olması gereken seviye öğrencilerin yaş düzeyi ile alakalıdır. Okunabilirlik yönünden kolay, orta veya zor olan metinlerin nitelikli veya niteliksiz olduğu söylenemez fakat öğrencilerin yaş seviyesine uygun olup olmadığı söylenebilir. Öğrenciler tarafından anlaşılmayacak bir metinle ders işlemek aslında boşa kürek çekmek gibidir. Bu nedenle metinlerin okunabilirlik yönünden öğrencilere uygunluğu mutlaka ölçülmüş olmalıdır. Öğretmenler okunabilirlik yönünden öğrencilere uygun olduğunu bildiği metinleri gönül rahatlığı ile kullanacak ve uygun olmadığını bildiği metinleri ise dersinde kullanmayacaktır. Çünkü öğrenciler tarafından anlaşılmayacak metinlerle ders işlemenin hiç işlenmemiş gibi olduğunu hatta bazen öğrencilere yararı yerine zararı olduğunu söylemek mümkündür. Öğrenciler anlamadıkları metin üzerinden ders işlediklerinde derse motive olamaz, sorulara istenen düzeyde cevap veremez, dersi takipte zorlanır ve tüm bunların sonucunda dersten uzaklaşırlar. Yeni bir metne geçildiğinde ise yine anlamayacaklarını düşünüp bu ön yargı ile okumayı bile reddedebilirler. Bu da öğrencileri sadece dersten değil okumadan tamamen soğutabilir ve öğrencide

özgüven düşüklüğü yaratabilir. Okunabilirlik bakımından öğrencilere uygun olmayan metinlerin yarattığı olumsuz duygu ve ön yargıları kırmak ve olumlu duygulara çevirmek kolay bir iş değildir. Öğrenciler anladıkları metin üzerinden ders işlediklerinde ise metin üzerinde düşünebilir, sorgulayabilir, sorulara cevap verebilir ve etkinliklere zevkle katılırlar. Başarı duygusunun yarattığı özgüvenle yeni metne karşı olumlu tutuma sahip olur ve derse ilgi gösterirler. Ders kitabındaki metinler çeşitli değerlere ve temalara uygun, birçok kazanımı öğrencilere kazandırmaya müsait olmalıdır. Fakat unutulmamalıdır ki öğrenci tarafından anlaşılmadığı takdirde hiçbirinin önemi yoktur. Bu nedenle ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik bakımından incelenmesi gerekli ve önemlidir.

1.2. Problem Cümlesi

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler okunabilirlik açısından hangi düzeydedir?

1.3. Alt Problemler

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri öğrenci seviyelerine uygun mudur?

6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler arasında okunabilirlik düzeyleri bakımından fark var mıdır?

7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler arasında okunabilirlik düzeyleri bakımından fark var mıdır?

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler okunabilirlik düzeyleri bakımından hiyerarşik bir sıralamaya sahip midir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinleri okunabilirlik açısından incelemektir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Türkçe derslerinde en çok kullanılan materyallerden biri ders kitabıdır. Türkçe dersleri genellikle ders kitabındaki metinler üzerinden işlenmektedir. Ders kitabındaki metinlerin öğrenci seviyesi göz önüne alınarak seçilmesi gerekmektedir. Okunabilirlik metinlerin anlaşılma durumunu açıklamaya çalışır. Metinlerin

okunabilirlik düzeyleri öğrenci seviyelerine uygun olmalıdır. Bu nedenle derste kullanılacak materyallerin okunabilirliklerinin ölçülmesi gerekmektedir. Türkçe alan yazın incelendiğinde farklı sınıf düzeyleri için hazırlanmış ders kitaplarının okunabilirliğini ölçen çalışmaların olduğu görülmektedir. Ancak ders kitaplarının belirli aralıklarla güncellenmesi yeni çalışmaları da gerekli kılmaktadır. Alan yazın incelendiğinde 2021-2022 eğitim öğretim yılında kullanılmakta olan ortaokul Türkçe ders kitaplarının tümünü okunabilirlik yönünden inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışmanın amacı 2021-2022 ortaokul Türkçe ders kitaplarını okunabilirlik yönünden incelemektir. Çalışmanın bu bakımdan önemli olduğu düşünülmektedir.

1.6. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Türkçe okunabilirlik araştırmaları ilgili konulara göre gruplandırılarak değerlendirilmiştir.

1.6.1. Türkçe Okunabilirlik Formülü Çalışmaları

Türkçeye yönelik ilk okunabilirlik çalışması 1997 yılında Ateşman tarafından “Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi” adlı makale ile yapılmıştır. Ateşman (1997) çalışmasında Flesch’e ait olan okunabilirlik formülünü Türkçeye uyarlamıştır. Ateşman’ın bu çalışması, Türkçe için yapılan ilk okunabilirlik çalışması olması ve Türkçeye ilk okunabilirlik formülünü kazandırması bakımından önemlidir.

Sönmez (2003) “Metinlerin eğitselliğini saptamada matematiksel bir yaklaşım” isimli çalışmasında Gunning Fog İndeksi üzerinde çalışmıştır. Bu çalışmada Gunning Fog İndeksinin Türkçe üzerinde güvenilir olmadığı tespit edilmiş ve Gunning Fog İndeksi temel alınarak Türkçe için yeni bir formül geliştirilmiştir.

Okunabilirlik formülüne yönelik bir diğer önemli çalışma Çetinkaya (2010) tarafından “Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması” isimli doktora çalışması ile yapılmıştır. Çetinkaya bu çalışma ile Türkçe için okunabilirlik formülü geliştirmiştir. Bu formül ile metne ilişkin ulaşılan okunabilirlik puanının değerlendirilmesinde kullanılmak üzere yorumlama tablosu hazırlanmıştır.

Aynı yıl Türkçe okunabilirlik formülüne ilişkin yapılan bir diğer çalışma Bezirci ve Yılmaz (2010) tarafınca “Metinlerin Okunabilirliğinin Ölçülmesi Üzerine

Bir Yazılım Kütüphanesi ve Türkçe İçin Yeni Bir Okunabilirlik” adıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada İngilizce için kullanılan okunabilirlik formülleri incelenmiş ve Türkçe için bir okunabilirlik formülü hazırlanmıştır.

1.6.2.Ders Kitaplarına Yönelik Yapılan Okunabilirlik Çalışmaları

Temur (2002) “İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinler ile Öğrenci Kompozisyonlarının Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması” isimli çalışmada 5. sınıf Türkçe ders kitabından seçilen metinler ile öğrenci kompozisyonlarını Ateşman’ın formülüne göre değerlendirerek karşılaştırma yapmıştır. Çalışma sonucunda 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinler ile öğrenci kompozisyonları arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir.

Tekbıyık (2006) “Lise Fizik I Ders Kitabının Okunabilirliği ve Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu” adlı çalışmada Lise Fizik 1 ders kitabının okunabilirliği ve hedef kitleye uygunluğunu incelemiştir. Okunabilirliğin tespitinde Cloze test prosedürü, hedef kitleye uygunluğun tespitinde FOG testi kullanılmıştır. Çalışmada ders kitabının okunması sırasında öğrencilerin çeşitli problemler yaşayabileceği ve düşük başarıya sahip öğrencilere göre bu ders kitabının okunma yaş seviyesinin yüksek olabileceği sonucuna varılmıştır.

Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu (2007) “Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri Ateşman’ın okunabilirlik formülüne göre ele almışlardır. Öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlere kıyasla okunabilirlik düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Zorbaz (2007) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime – Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme” isimli çalışmada ilköğretim Türkçe ders kitaplarında bulunan masalların sözcük ve cümle uzunluklarının sınıf seviyelerine göre durumları ve okunabilirlik seviyelerini incelemiştir. Metinlerin okunabilirlik durumlarının tespitinde Ateşman okunabilirlik formülü kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda okunabilirlik ve cümlelerin uzunluğu bakımından, sadece sınıf seviyeleri arasında anlamlı bir fark görülmüştür.

Köse (2009) “Biyoloji 9 Ders Kitabında Hücre ile İlgili Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri” adlı araştırmasında 9. sınıf biyoloji ders kitabındaki

“Hücre” ile ilgili metinlerin okunabilirlik seviyelerini Cloze testi, Sönmez ve Ateşman formüllerine göre incelemiştir. Çalışmada “Hücre” konusu ile ilgili metinlerin okunabilirlik seviyesi kolay ve okunabilir olduğu bulunmuştur.

Solmaz (2009) “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Düzeylerindeki Türkçe Metinlerde Cümle Uzunluğu, Kelime Uzunluğu ve Kelime Hazinesinin Okunabilirlik Üzerine Etkisi” isimli araştırmasını iki aşama şeklinde gerçekleştirmiştir. İlk aşamada 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki 15 metin ve 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki 15 metin olmak üzere 30 metnin okunabilirlik puanları belirlenmiş, ikinci aşamada ise metinlerin ortalama kelime uzunlukları ile ortalama cümle uzunlukları ve metinlerdeki kelime hazinesi kullanım sıklığı analiz edilmiştir. Tespit edilen veriler üzerinde regresyon analizi uygulanarak bağımlı değişkenlerin bağımsız değişkene etkisi incelenmiştir.

Hızarcı (2009) “İlköğretim 6. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Okunabilirlik Düzeylerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında MEB ve özel yayınevlerine ait ders kitaplarından, altı metin seçmiş ve bu metinleri okunabilirlik bakımından incelemiştir. Çalışmada MEB yayınlarına ait metinlerin okunabilirliğinin daha yüksek olduğu, öyküleyici metinlerin yüksek okunabilirlik gösterdiğini, açıklayıcı metinlerin ise yetersiz okuma düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

Erdem (2011) “Dil ve Anlatım Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme” isimli çalışmasında metinleri Ateşman formülüne ve sınıflandırmasına göre incelemiştir. Çalışmada ders kitaplarının okunabilirlik seviyeleri “Orta Güçlükte” metinlerden meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Metinler cümle uzunluğu ve kelime uzunluğu açısından ise “Kolay” şeklinde nitelendirilmiştir.

Demir ve Çeçen (2013) “İlköğretim I-V. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi” adlı araştırmalarında ilköğretim I-V. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin sözcük ve cümle uzunlukları farklılıklarını sınıflara, metinlerin okunabilirlik düzeylerini ise Ateşman’ın okunabilirlik formülüne göre incelemiştir. Çalışmada sınıf seviyelerine göre kelime ile cümle uzunlukları bakımından farklılıkların olduğu fakat okunabilirlik durumu bakımından düzenli bir dağılımın var olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İskender (2013) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime ve Cümle Yapılarıyla Okunabilirlik Düzeyleri Arasındaki İlişki” isimli araştırmasında ortaokul düzeyinde Türkçe ders kitaplarındaki her temadan bir metin seçerek metinleri Ateşman formülüne göre ve okunabilirlik düzeyleri ile kelime ve cümle yapıları arasında var olan ilişki bakımından değerlendirmiştir. Araştırmada 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki metinlerdeki bağlı ve sıralı cümlelerin 5. sınıf seviyesindeki metinlere kıyasla daha fazla kullanılmış olduğu tespit edilmiştir.

Bağcı ve Ünal (2013) “İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyi” isimli çalışmada sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin okunabilirlik düzeylerini Ateşman ile Çetinkaya Okunabilirlik Formüllerine göre incelemiştir. Çalışma sonucunda öyküleyici metinlerin okunabilirlik seviyelerinin öğrenci seviyelerine daha uygun olduğu görülmüştür.

Karatay, Bolat ve Güngör (2013) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik ve Anlaşılabilirliği” isimli çalışmada 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik ile anlaşılabilirliğini uzman görüşü ve çıkartmalı okunabilirlik işlemine göre incelemiştir.

Çakmak ve Çil (2014) “4. Sınıf Fen ve Teknoloji Ders Kitabının Okunabilirlik Formülleriyle Değerlendirilmesi: Canlılar Dünyasını Gezelim, Tanıyalım Ünite Örneği” adlı çalışmada 4. Sınıf Fen ve Teknoloji ders kitabı üzerine okunabilirlik formüllerinin uygulanabilirlik durumunu ve ders kitabını okunabilirlik bakımından incelemiştir. Çalışma sonucunda ‘Canlılar Dünyasını Gezelim, Tanıyalım’ ünitesi okunabilir bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin metni okuma sırasında problemlerle karşılaşabileceği ve bunları çözmek açısından bir okuma rehberi veya bir uzmandan desteğe gereksinim duyabileceği tespit edilmiştir.

Durukan (2014) “Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri ile Öğrencilerin Okuma Becerileri Arasındaki İlişki” isimli çalışmada Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin okunabilirlik durumları ve öğrencilerin metinleri okuyabilme hızı ve anlama düzeyleri arasında var olan ilişkiyi incelemiştir. Metinlerin okunabilirlik durumları Ateşman Okunabilirlik Formülü kullanılarak belirlenmiştir. Çalışmada metinlerin okunabilirlik durumlarına göre öğrencilerin okuyabilme hızı ve anlama seviyeleri arasında anlamlı farklılığın var olduğu görülmüştür.

Erol (2014) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Okunabilirlik” isimli araştırmasında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için kullanılan metinlerin okunabilirlik düzeylerini Ateşman’ın formülüne göre değerlendirmiştir.

Mirzaoğlu ve Akın (2015) “5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmalarında 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki on üç öyküleyici ve on beş bilgilendirici metni Ateşman’ın formülüne göre değerlendirmiştir. Çalışmada bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlere kıyasla daha zor, okunabilirlik bakımından ise öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Baş ve İnan Yıldız (2015) “2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi” adlı çalışmalarında ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumlarını Ateşman’ın formülüne göre ele almıştır. Çalışmada öyküleyici türde metinlerin okunabilirlik düzeylerinin bilgilendirici türde metinlerinkinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çakıroğlu (2015) “İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada ders kitaplarında yer alan metinleri Ateşman ile Bezirci – Yılmaz’ın formülüne göre ele almıştır. Çalışmada öğrenme güçlüğü yaşayan ya da bu riske sahip öğrencilerin metinlerde yer alan kelimelerin fazla heceli ve cümlelerin fazla uzun olması nedeniyle metni okuma sürecinde zorluk yaşayabilecekleri belirtilmiştir.

Bolat (2016) “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik ve Anlaşılabilirliği” adlı çalışmada metinleri çıkartmalı okunabilirlik işlemi uygulayarak okunabilirlik düzeyleri, metin türü, sözcük ve cümle uzunlukları, sınıf ve cinsiyet değişkenleri açısından incelemiştir. Çalışma sonucunda 5-8. sınıftaki öğrencilerin öyküleyici metinleri, bilgilendirici metinlere kıyasla daha kolay okuduğu görülmüştür.

Özdemir (2016) “Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Öyküleyici ve Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Durumu” adlı çalışmada bilgilendirici ve öyküleyici türdeki metinleri okunabilirlik açısından Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre belirlemiştir. Çalışmada öyküleyici metinlere kıyasla bilgilendirici metinlerin daha uzun sözcük ve cümlelere sahip ve okunabilirlik bakımından daha

zor seviyede olduğu, metin türleri arasında anlamlı fark olduğu ve kitaptaki metinlerin kolaydan zora şeklinde bir sıralama göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ulu Kalın ve Aydemir (2017) “4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Farklı Okunabilirlik Formüllerine Göre İncelenmesi” isimli çalışmada 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarından belirlenen metinleri çeşitli formüllere göre incelemiştir. Çalışmada Ateşman’ın okunabilirlik formülü haricinde yararlanılan diğer formüllerden ortaya çıkan sonuçlar, ders kitaplarının sınıf seviyesine uygun olmadığını ortaya koymuştur.

Ulu Kalın ve Koçoğlu (2017) “6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Farklı Okunabilirlik Formüllerine Göre İncelenmesi” isimli çalışmada 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarından belirlenen metinleri çeşitli okunabilirlik formüllerine göre değerlendirmiştir. Çalışmada Ateşman’ın okunabilirlik formülü haricinde yararlanılan diğer formüllerden ortaya çıkan sonuçlar, ders kitaplarının sınıf seviyesine uygun olmadığını göstermiştir.

Biçer ve Alan (2017) “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Karşılaştırılması” Türkçenin yabancılar öğretimi için tasarlanan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ kitaplarındaki metinleri okunabilirlik açısından Ateşman’ın formülüne göre belirlemiştir. Çalışmada ele alınan iki kitap arasında; kelime ve cümle uzunluğu ile okunabilirlik durumları bakımından anlamlı fark tespit edilmiştir.

Bozlak (2018) “2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim ve Öğretim Yıllarında 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Edici Metinlerin Uzun-Çetinkaya Formülü İle Okunabilirlik Düzeyleri/Düzeylerinin İncelenmesi” adlı araştırmada öyküleyici metinleri Çetinkaya’nın formülüne göre incelemiştir. Çalışma sonucunda 2016-2017 senesinde kullanılan ders kitabındaki öyküleyici metinlere kıyasla 2017-2018 eğitim öğretim senesinde kullanılan ders kitabındaki öyküleyici metinlerin okunabilirlik seviyelerinin sınıf düzeyine daha uygun olduğu görülmüştür.

Bora (2019) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi” adlı çalışmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki okuma parçalarını Ateşman, Çetinkaya, Bezirci - Yılmaz formüllerini kullanarak okunabilirlik yönünden incelemiştir. Çalışmada metinlerin okunabilirlik bakımından güçlük

düzeylerinin sınıf seviyelerine göre belirgin biçimde artış göstermediği sonucuna varılmıştır.

Şimşek (2019) “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri Açısından İncelenmesi” isimli çalışmada Türkçenin yabancılar öğretiminde kullanılan ders kitaplarında yer alan metinleri okunabilirlik bakımından incelemiştir. Çalışma sonucunda metinlerin seviyelerinin artmasıyla birlikte okuma güçlüklerinin de arttığı tespit edilmiştir.

Özçetin ve Karakuş (2020) “5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi” adlı çalışmalarında metinlerin okunabilirlik düzeylerini Ateşman, Çetinkaya ve Bezirci-Yılmaz’ın okunabilirlik formüllerini kullanarak belirlemiştir. Çalışmada bilgilendirici türde metinlerin öyküleyici türde metinlere kıyasla daha zor seviyede olduğu görülmüştür.

Mutlu (2020) farklı kurumlarca hazırlanan Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarında bulunan metinleri okunabilirlik açısından Ateşman’ın okunabilirlik formülüne göre incelemiştir. Çalışmada iki öğretim setinin de okunabilirlik seviyelerinin sınıf düzeyleri arasında kolay seviyeden zor seviyeye şeklinde sıralandığı görülmüştür.

Yılar (2020) çalışmasında 9. sınıf coğrafya ders kitabını SMOG ve Ateşman’ın formülüne göre incelemiştir. Çalışma sonucunda bu formüllerden elde edilen verilerin tutarlı sonuç vermediği tespit edilmiştir.

Şakiroğlu (2020) “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Kelime–Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmada öykülerin okunabilirlik düzeylerini Ateşman’ın formülüne göre incelemiştir. Çalışmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki hikayelerin okunabilirlik seviyelerinin orta güçlük, kolay ve çok kolay olarak değiştiği tespit edilmiştir.

Çelik, Çetinkaya ve Yenmez (2020) “Ortaokul Matematik Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirliği ve Anlaşılabilirliği Üzerine Öğretmen-Öğrenci Görüşleri” adlı çalışmalarında ders kitaplarındaki –Çetinkaya’nın formülüne göre düşük, orta ve yüksek düzey olarak belirlenmiş- soru, çözüm ve bilgi metinlerinin cümle uzunluğu ve anlaşılabilirlik durumlarına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerine başvurmuştur. Çalışma sonucunda öğrenciler genellikle metinleri anlamayı

engellemeyecek seviyede okunabilir olarak değerlendirirken öğretmenler ise kolaylıkla anlamlandırılabilen seviyede değerlendirmiştir.

Şimşek ve Çinpolat (2021) “Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarının Okunabilirlik Özellikleri” adlı çalışmalarında ders kitaplarında bulunan metinleri edebi ve bilgilendirici türde metinler olarak sınırlanmış; sınıflanan metinleri Ateşman ile Çetinkaya’nın formüllerine göre değerlendirmiştir. Çalışma sonucunda çoğu metnin Ateşman’a ait formüle göre orta güçlükte; Çetinkaya’ya ait formüle göre ise eğitsel okuma seviyesinde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte okunabilirlik bakımından bilgilendirici türdeki metinlerin edebî türdeki metinlere göre daha zor seviyede oldukları ve zorluk derecesinin sınıf düzeyine göre düzenli olarak artmadığı görülmüştür.

Gökçek, Yalı Baştuğ ve Atmış (2022) “İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP) Türkçe Etkinlik Kitabında Bulunan Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri” adlı çalışmalarında metinlerin okunabilirlik düzeylerini Ateşman’ın formülüne göre incelemiştir. Çalışma sonucunda metinler öğrencilerin düzeylerine uygun bulunmuştur.

1.6.3. Edebi Eserler Üzerine Yapılan Okunabilirlik Çalışmaları

Aydemir (2011) “Okul Öncesi Hikâye Kitaplarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında Öykü Yağmur setinden 50 öykü kitabının sözcük ve cümle uzunlukları ile okunabilirlik durumlarını Ateşman’ın formülüne göre incelemiştir. Çalışmada öykü kitapları seviyelerinin çok kolay, kolay ve orta güçlükte şeklinde değiştiği sonucuna varılmıştır.

Özgü Koçağan (2012) “İlköğretim “4-5. Sınıf İçin Hazırlanan Öyküleyici Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik ve Değerler Yönünden İncelenmesi” isimli araştırmada eserleri değerler, okunabilirlik ve görsellik bakımından incelemiştir.

Teke (2016) “Çocuk Edebiyatı Yazarı Hasan Kallimci’nin Öykülerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi” isimli çalışmada öyküleri Ateşman’a ait formüle göre incelemiştir. Çalışmada ele alınan öykülerin tümünün kolay seviyede olduğu ve hedef kitle açısından uygun olduğu görülmüştür.

Rada (2016) “Kaan Murat Yanık’ın Uçurtma Mevsimi Kitabındaki Öykülerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi” isimli çalışmada incelenen yazarın

Uçurtma Mevsimi adlı kitabında bulunan öykülerin okunabilirliğini Ateşman'a ait okunabilirlik formülüne göre değerlendirmiştir. İncelenen on hikayeden biri kolay, sekizi orta ve biri zor güçlükte bulunmuştur.

Kayabaşı, Yılmaz ve Doyumğaç (2016) “Mustafa Ruhi Şirin Hikâyelerinin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada hikâyeleri Ateşman ve Çetinkaya'ya ait formüllerce değerlendirmiştir. Çalışmada hikâyelerin orta seviyede olduğu sonucuna varılmıştır.

Ziya (2019) “Behiç Ak'ın Çocuk Romanlarının Söz Varlığı ve Okunabilirlik Yönünden Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında yazarın çocuk romanlarını söz varlığı ve okunabilirlik bakımından incelemiştir. Okunabilirliğin tespitinde Ateşman formülü kullanılmıştır. Çalışmada romanların söz varlığı bakımından yeterli düzeyde zengin, okunabilirlik bakımından “orta düzeyde” sonuç gösterdiği görülmüştür.

Çinpolat (2019) “Miyase Sertbarut'un Kitaplarının Okunabilirlik Düzeyleri” adlı çalışmasında yazarın ortaokul seviyesine uygun bulunan kitaplarını Ateşman, Çetinkaya ve Çıkartmalı Okunabilirlik Formülüne göre incelemiştir. Çalışmada metinlerin Ateşman'ın formülüne göre genel olarak orta güçlükte; Çetinkaya'nın formülüne göre genel olarak eğitsel okuma düzeyinde son olarak çıkartmalı okunabilirlik uygulamasına göre ise zor seviye olduğu görülmüştür.

İlgili araştırmalar bölümünde de görüldüğü üzere okunabilirlik üzerine çalışmalar daha çok ders kitaplarındaki metinler üzerinde yoğunlaşmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesine yer verilmiştir.

2.1. Ders Kitapları

Yazılı ve basılı materyaller grubunda yer alan ders kitapları geçmişte de günümüzde de sınıf sıralarının olmazsa olmazı konumunda olmuştur. Eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleşmesi sürecinde temel kaynak ders kitabıdır. Ders kitaplarının temel kaynak olarak kullanılmasının başlıca sebebi güven duyulan ve her öğrencinin sahip olabildiği bir materyal olmasıdır. Ders kitapları, öğretim ve öğrenim sürecine verdiği etkinin büyük olması nedeniyle çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Bu doğrultuda ders kitapları birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

Ders kitapları, ders içinde ve dışında öğretmen ve öğrenciler tarafından kullanılmakta olup derste en çok tercih edilen öğretim materyalidir. Ders kitapları aynı zamanda derste uygulanılacak çalışmalara büyük oranda yön vermektedir (Kılıç ve Seven, 2006, s. 34-44). Ders kitapları, ders materyalleri içerisinde yer alan ve öğrencilerin öğrenme sürecindeki en önemli kaynağı sayılan yazılı ve basılı araçlardır (Alpan, 2008). Ders kitabı, eğitim ve öğretim programının amaç ve kazanımları doğrultusunda tasarlanan, öğretmenlerin sınıf içi çalışmalarına rehberlik eden ve eğitim-öğretim sürecinde temel taşlardan olan yazılı ve basılı öğretim aracıdır. Ders kitapları çeşitli sebeplerle öğrencide meydana gelebilecek eksiklikleri tamamlamayı amaçlar (Delice, Aydın ve Kardeş, 2009). Ders kitapları, öğrencilerin dersi takip edebilmesi ve ders içinde edindiği bilgileri tekrarla pekiştirebilmesi bakımından önemli bir öğretim aracıdır (Ayhan, 2010). Yazılı ve basılı gereçler içerisinde gösterilen ders kitapları, öğrencilerin öğrenme sürecine yardımcı olan çalışma materyallerinden biri olmakla birlikte eğitsel bir öğrenme öğretme ortamını oluşturmaktadır (Yiğit, 2011). Ders kitabı eğitim ve öğretim programlarını esas alarak belirli bir düzeydeki öğrencilere bir dersin öğretimini sağlamak için hazırlanmış ve belirli kurullar tarafından onaylanmış öğretim gerecidir (Bulut ve Orhan, 2012). Ders kitapları, devlet ya da özel yayınevleri tarafından belirli bir ders için hazırlanmış ve Talim ve Terbiye Kurulunca onay almış ders gereçleridir (Karagöl ve Tarakçı, 2019).

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere ders kitabı öğretim programlarına uygun olarak hazırlanmış, öğretmenler ve öğrenciler için ders sürecini daha kolay hale getirip dersin verimli geçmesine katkı sağlayan öğretim materyalidir.

Ders kitapları kazanımların planlı çerçevede verilmesini sağlar. Ders kitabı olmasa her öğretmen kendi belirleyeceği metin üzerinden kazanımları öğrencilere aktarmaya çalışacaktır. Öğretmenlerin hangi metinle hangi kazanımları ne kadar zamanda öğrencilere aktaracağı konusunda belirsizlik olması bir karmaşa yaratabilir. Bu da okullar arasında kazanım ve kazanım aktarım süreleri bakımından büyük farklılıklar meydana getirebilir. Meydana gelen bu farklılıklar nedeniyle öğrencilere hazırlanan ortak sınavlarda öğrenciler arasında da büyük başarı farklılıkları görülebilir. Ders kitapları okullar arasında büyük farklılıkların meydana gelmemesini sağlar ve eğitimde standardı sağlamada önemli role sahiptir (Özdemir, 2021, s.10).

Ders kitaplarının öğretmen ve öğrenci açısından birçok yararı vardır. Öğretmen açısından düşünüldüğünde ders kitabı sayesinde öğretmenin kazanımlara ve öğrencilere uygun metin seçme ve bunlara uygun etkinlik ve soru hazırlama gibi görevleri azalmakta veya kalmamaktadır. Öğretmenlerin bu işleri yapabilecek özelliklere sahip olması beklense de her ders saati için bu hazırlıkları yapmak oldukça fazla zaman alacaktır. Bu bakımdan ders kitapları ekonomiklik ilkesine katkı sağlamaktadır. Öğrenci açısından düşünüldüğünde ise ders kitapları öğrencilerin derse hazır hale gelmesine olanak sağlar ve dersi takip etmesini kolaylaştırır. Ders kitaplarında yer alan etkinliklerle öğrencilerin sadece konuyu öğrenmeleri değil; problem çözme, yaratıcı düşünme, sorgulama gibi üst zihinsel becerilerinin de geliştirilmesi amaçlanır. Ders kitapları öğrenci için sadece bir bilgi kaynağı olarak kalmaz, öğrenciyi araştırma yapmaya yönlendirir (Özdemir, 2021, s.12).

Ders kitaplarını değerli kılan en önemli özelliği bu kitapların yetişkinlere yönelik değil öğrenci yani çocuk için hazırlanmış olmasıdır. Ders kitaplarının hitap ettiği kesimin öğrenciler olması sebebiyle tasarlanması, yazılması, basılması ve sınıf içi kullanımına dek her unsurunun ders kitabını kullanacak yaş grubunun pedagojik özelliklerinin dikkate alınmasıyla hazırlanması gerekir (Kabapınar, 2021, s.214). Ders kitaplarının öğrencilere özel hazırlanması ve gerekli kurullarca onaylı olması öğretmenlerin bu kitapları sınıf içinde gönül rahatlığıyla kullanmasını sağlamaktadır.

2.2. Türkçe Ders Kitapları

Ders kitapları arasında ders sürecine en çok etkisi olanın Türkçe ders kitapları olduğu söylenebilir. Bunun nedeni Türkçe derslerinin daha çok metin temelli işlenmesi ve buna bağlı olarak ders kitapları ekseninde dönmesidir. Türkçe ders kitapları Türkçe kazanımlarını kazandırmaya uygun şekilde ele alınmış metin ve etkinlikler içeren, ders sürecinin şekillenmesinde büyük etkiye sahip, öğrencilerin dersi takip ettiği ve üzerinde bireysel ya da grupça çalışmalar yaptığı ders araçlarıdır. Türkçe ders kitapları bir ders kitabının taşınması gereken bütün fonksiyonları kolayca taşıyabilmektedir. Gerek öğretmen gerek öğrenci için derste rehber görevi görür. Bir konunun öğrenciler tarafından yeterince anlaşılıp anlaşılmadığının öğrencilerin kendilerince veya öğretmenlerce fark edilmesini sağlar. Ders içerisinde çeşitli sebeplerle meydana gelebilecek yanlış öğrenme veya öğrenme eksikliklerinin giderilmesine yardımcı olur.

Türkçe ders kitabı, eğitim ve öğretim maksadıyla kullanılan temel ders materyalidir. Öğrencilerin ilgileri, yaş ve bilgi düzeylerini dikkate alan, duyuşsal ve zihinsel becerilerin geliştirilmesine katkı sağlayacak, millî kültür unsurlarını öğrencilerle tanıştıracak metinlerden oluşması istenen ders aracıdır. Ayrıca Türkçe ders kitapları öğretim programları ilkelerine uygun hazırlanan, öğretmenlerin kazanımları öğrencilere aktarırken araç olarak kullandığı yazılı ve basılı ders gereçleridir (Uzun, 2019). Türkçe ders kitapları derse büyük ölçüde yön veren eğitim materyalidir.

Ders kitapları her ders için önemlidir fakat Türkçe dersi için ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü Türkçe ders kitapları ve içinde yer alan metinler, Türkiye'deki yaşam tarzını, estetik zevkleri ve inançları yansıtır. Türkçe ders kitabı öğrencileri kitaplarla, edebiyatla, güzel ve doğru Türkçe ile karşılaştırır. Hedef kitlenin okuma alışkanlığı kazanmasına fayda sağlar (Ekmen, 2009). Öğrencilere Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerle dil bilinci ve dil sevgisi kazandırabilir. Türkçe ders kitaplarında metinler öğrencilerin dil becerilerini geliştirmede önemli işlevlere sahiptir. Türkçe dersleri bilgi dersi olmaktan çok beceri dersi olarak görülmektedir. Türkçe ders kitapları metinlerden hareketle yürütölen okuma, yazma, konuşma ve dinleme çalışmalarının kaynağı konumundadır. Bu çalışmalar öğrencilerin etkili iletişim becerilerine sahip olmalarını amaçlamaktadır (Özdemir, 2021, s.12). Türkçe ders kitapları tüm dil becerilerini geliştirmede etkilidir. İçinde barındırdığı okuma ve

dinleme metinleri ve bu metinler üzerinden hazırlanmış tüm dil becerileri etkinlikleriyle öğrencilerin temel dil becerilerini geliştirmelerine katkı sağlar. Bir anlamda öğrencilere fırsat eşitliği sunan Türkçe ders kitapları, her öğrencinin kolayca sahip olabildiği ve yararlanabildiği öğretim materyalidir.

Türkçe ders kitapları öğrenmelerin gerçekleşmesine katkı sağlarken bir yandan da üst düzey bilişsel becerilerinin gelişimine fayda sağlamalıdır (Şen, 2021, s.260). İçerisinde yer alan metinler, etkinlikler ve ölçme ve değerlendirme çalışmalarıyla öğrencileri düşünmeye sevk etmeli, öğrencilerin problem çözme, sorgulama, yaratıcılık, analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmalıdır.

Türkçe ders kitapları Türkçe öğretmenlerinin en çok kullandığı öğretim materyalidir. Özbay (2003, s.27) araştırmasında, Türkçe öğretmenlerinin ders kitabından faydalanma oranının % 94,44 seviyesinde olduğunu ortaya koymuştur. Türkçe ders kitabının Türkçe öğretmenleri tarafından bu denli kullanılıyor olması Türkçe derslerinin çoğunlukla ders kitabı üzerinden işlendiğini göstermektedir. Bu durum Türkçe ders kitaplarının değerini daha çok arttırmakta ve Türkçe ders kitabında yer alacak metinlerin itinayla seçilmesini gerekli kılmaktadır.

2.3. Metin

Metinler, Türkçe derslerinde öğrencilere birçok kazanımı birlikte kazandırabilecek ve öğrencilerin birçok becerisine katkı sağlayabilecek temel ders materyalidir. Türkçe dersleri öğrencilerin bilgiyi ezberlemesini değil bilgiyi kavramasını, yorumlayabilmesini; anladıkları ve yorumlayabildiklerini güzel ve doğru bir Türkçe ile söz veya yazı ile açıklayabilmesini amaçlamaktadır (Şen, 2021, s.249). Okullarda Türkçe dersleri genellikle metinler üzerinden yürütülmektedir. Metinler aracılığıyla öğrencilere okuma sevgisi aşılanabilir ve Türkçenin güzellikleri benimsetilebilir. Bilgilendirici ve öyküleyici metin türlerine ait özellikler kavratılabilir ve bu doğrultuda öğrencilere metin yazma becerisi kazandırılabilir. Metinler aracılığıyla öğrencilerde sadece bilgi ve kavrama düzeyinde beceriler değil sorgulama, problem çözme gibi üst düzey beceriler de geliştirilebilir. Metnin birçok tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

Öğrencilerin okuduklarını ve dinlediklerini anlamlandırmalarını, fikirlerini yazarak ve konuşarak ifade edebilmelerini amaçlayan Türkçe dersinde, ana materyal

olan ders kitaplarında var olan metinler, temel dil becerilerini geliştirmek için yapılan uygulamaların temel malzemeleridir (Baş, 2003). Baş ve sonu itibarıyla kapalı bir yapı meydana getiren metinler dil göstergelerinin art arda sıralandığı anlamlı yapılardır (Yılmaz, 2008). Metin, çeşitli biçim ve anlatım özellikleri ile imla ve noktalama kurallarını esas alarak çeşitli duygu ve düşüncelerin ifade edildiği yapılardır (Güneş, 2013). Metin, belirli bir konuda yazan ve okuyan arasında yazılı iletişim kurmayı sağlayan cümleler bütünüdür (Tiryaki, 2013). Metin, herhangi bir iletişim kanalında yer alan yazanı ve okuyanı olan, yazılı veya sözlü anlamlı ve tutarlı cümlelerden oluşan dil birlikleridir (Coşkun, 2014). Bir anlatı bütünü içinde yer alan en geniş birime metin denir. Metni meydana getiren anlamlı en küçük birim olan kelimeler birleşerek anlamlı cümleler meydana getirmektedir. Cümleler ise kendi içinde tutarlı paragraflar oluşturmaktadır. Her bir paragrafın bir düşünce yansıttığı paragraflar ise metnin tümünü meydana getirmektedir (Erdevir, 2019). Türkçe derslerinde kazandırılmak istenilen kazanımların bütüncül bir öğretim anlayışıyla kazandırılmasına destek olan ders materyaline metin denilmektedir. Metinler temel dil becerilerinden okuma becerisini geliştirmede büyük öneme sahiptir. Metinler aynı zamanda dinleme, konuşma ve yazma becerilerini de desteklemektedir (Uzun, 2019). Metin, kültürel bir yapı içinde herhangi bir konunun yazılı veya sözlü dil kullanılarak oluşturulmasıyla sağlanan söz bütünüdür (Torusdağ ve Aydın, 2020, s.9). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere önemli bir ders materyali olan metin anlamlı ve tutarlı cümleler bütünüdür.

Metinler ders kitaplarının ana maddesini oluşturur. Türkçe öğretimi genellikle metin odaklı yürütülür. Dil yaşam içinde edinilir. Bu nedenle okullarda da dersi yaşamın kendisi yapacak materyallere ihtiyaç vardır. Metinler yaşamı derse taşıyacak en iyi materyallerdir (Dilidüzgün, 2017, s.115). Metin yoluyla öğrencilere birçok dolaylı yaşantı kazandırılabilir ve birçok mesaj iletilebilir. Metinler aracılığıyla öğrencilerin söz varlığı geliştirilebilir ve kültür aktarımı/tanıtımı yapılabilir. Ayrıca etkinliklerin birçoğu da metinlere göre şekillenir. Bu nedenlerle ders kitabı için metin seçimi oldukça önemli bir iştir. Ders kitabı için olması gereken metin özellikleri Türkçe Öğretim Programlarında ele alınmıştır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019)'na göre ders kitabında yer alacak metinlerde olması gereken özellikler şöyledir:

“1. Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir.

2. Seçilen metinler ikincil aktarımlar yerine yazarın eserinden alınmalıdır.

3. Ders kitaplarında “Bu kitap için yazılmıştır.” ifadesini içeren metinler kullanılmamalıdır. Yalnızca 1.sınıf ders kitaplarında ders kitabının yazarı/yazarları tarafından yazılan en fazla iki metne yer verilebilir.

4. Aynı yayınevine ait kitaplarda bir sınıf düzeyi için seçilen metin, başka bir sınıf düzeyinde kullanılmamalıdır.

5. Öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla aynı yazar ve/veya şairlerden (serbest okuma metinleri hariç, ders kitabı yazarı/yazarları tarafından yazılan metinler dâhil) en fazla iki metin seçilmelidir.

6. Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır.

7. Ders kitabında temaları destekler nitelikte edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir.

8. Tamamı ders kitabına alınamayacak uzunluktaki roman, hikâye, tiyatro, destan gibi türlerdeki eserlerden yapılan alıntılarda eserdeki bağlamın yakalanabilmesi için metnin başında eserin seçilen bölümüne kadar olan kısmın kısa özeti verilmelidir. Seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılmalıdır.

9. Metinlerdeki eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler (argo ve küfür, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsellik, şiddet vb. içeren unsurlar) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılmalıdır.

10. Yazarın söyleyişinden ya da Türkçenin dönemsel söyleniş özelliklerinden kaynaklı yazım farklılıkları hata olarak nitelendirilip düzeltilmez. Metin içerisinde yer alan dönemsel farklılıklara (yazım ve noktalama) yönelik açıklamalar dipnot şeklinde verilmelidir. Ayrıca bu hususlardan öğretim amaçlı olarak yararlanılabilir.

11. Ders kitabında gazete haberi, reklam, dilekçe, tutanak, öz geçmiş, ağ günlüğü (blog), sosyal medya uygulamalarında yer alan yazı türlerinde ders kitabının yazarı/yazarları tarafından üretilen metinler de kullanılabilir. Bu türler 3 ve 5. maddelerdeki açıklamalar kapsamında değerlendirilmez.

12. Metinlerde tema ve kazanımlara uygun olarak metnin bütünlüğü ve tutarlılığı korunmak kaydıyla bazı bölümler çıkarılarak kısaltmaya gidilebilir. Çıkarılan bölümler parantez içinde üç nokta ile gösterilmelidir.

13. Çeşitli metinler içinde yer alan kimi bağımsız ve kendi iç bütünlüğüne sahip anı, fıkra, anekdot vb. bölümler metin olarak seçilebilir.

14. Yazar ve şairlerin biyografilerinde yalnızca edebî yönleri ön plana çıkarılmalıdır” (MEB, 2019, s.18).

2.4. Okuma

Okuma, doğrudan anlama ile ilişkili olan temel dil becerisidir. Okuma salt harfleri birleştirme olarak görülmemelidir. Okumanın tam olarak gerçekleşebilmesi için anlamının da gerçekleşmesi gerekir. Okuma üzerine birçok araştırma yapılmış

ve bu araştırmalar doğrultusunda okumanın çeşitli tanımları yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

Okuma; görme, dikkat, algılama, seslendirme, anlamlandırma, bilişsel yapılandırma gibi göz ve beyin organlarının türlü faaliyetlerinden meydana gelen karmaşık bir etkinliktir. Okuma izgi ve harflerin algılanması ile başlar ve dikkatin yoğunlaştırılması ile sözcükler tanınır. Sözcüklerin tanınmasıyla cümlelerin anlamları fark edilmekte, önemli sayılan ve ilgi çekici bilgiler seçilmektedir. Seçilen bilgiler; sınıflama, sıralama, analiz etme, ilişki kurabilme, sentezleme, sorgulama, yorumlama, sorun çözme, eleştirme, değerlendirme gibi birtakım zihinsel süreçlerden geçirilir. Sonuç olarak bu bilgiler kişinin n bilgileriyle sentezlenerek yeniden anlamlandırılır. Okuma sürecinde öğrencilerin okuma amaçları, ilgileri, istekleri, beklentileri ve okuma becerileri de önemli unsurlardır (MEB, 2005).

Okuma, insanın beş duyu organının birtakım faaliyetlerinden ve beynin anlam kurma çabasından oluşan karmaşık bir süreçtir (Aytaş, 2005). Okuma; görme, dikkat, algılama, hatırd tutma, anlama, yorumlama, sentezleme ve çözümlleme gibi birtakım bilişsel faaliyetlerin birlikte çalıştığı bir dil becerisidir. Bireylerin kendilerini ve çevrelerini tanımlarında, bilgi birikimi edinmelerinde ve kültürel değerler kazanmasında önemli role sahip bir eğitim aracıdır (Keleş, 2006). Okuma, göz ve ses organlarının birtakım faaliyetlerinden ve beynin anlam kurma ve kavrayabilme çabasından meydana gelen karmaşık bir süreçtir (Aktaş ve Gündüz, 2011). Okuma, yazan ve okuyan arasında müsait ortamlarda meydana gelen duygu ve düşünce alışverişidir (Akyol, 2009, s.15). Okuma; görme, algılama, dikkat, seslendirme, hatırlama, anlama, sentez, çözümlleme, yorumlama gibi çeşitli unsurlardan meydana gelen, zihinde gerçekleşen karmaşık bir süreçtir (Coşkun, 2002). Okuma anlam kurabilmek için metni kullanma faaliyetidir. Okumadaki anahtar sözcükler, yaratıcılık ve anlamdır. Metindeki anlam idrak edilmemiş ise okuma da gerçekleşmemiş demektir (Johnson, 2017, s.3). Okuma; harf ve simgeleri çözümlleme, seslendirme, bu harf ve simgeleri beyinde yapılandırma, yazılı metinlerdeki bilgileri alabilme, anlayabilmedir (Güneş, 2019, s.22). Okuma sadece gzn harfler üzerinde gezindiği yzeyssel bir beceri değil, okunanların anlamlandırılmasını ve yorumlanmasını da kapsayan çok boyutlu bir yapıdır (Karadağ ve Yurdakal, 2020, s.102). Okumanın tanımları incelendiğinde bu tanımlarda ortak unsurun anlama üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Okuma kavramı içerisinde anlama kavramını da barındırmaktadır. Okuma gerçekleştirilirken göz ile beynin eşgüdömlü olması anlam kurmanın hızlı ve verimli olmasını sağlar. Göz her sıçrayışında algıladıklarını beyne iletmektedir. Anlam kurma ise cümlelerin tamamlanmasıyla gerçekleşmektedir (Arıcı, 2018, s.26). Anlam kurmanın sağlanması ile okuma gerçekleşebilmektedir.

Sever (2015, s.13) okumayı metinde ele alınan duygu ve düşüncelerin kavranması, analizi ve yorumlanması gibi fizyolojik unsurların yanında zihinsel ve ruhsal unsurlara sahip olan karmaşık bir etkinlik olarak açıklamıştır. Aynı zamanda okuma bir iletişim, algılama, öğrenme ve zihinsel, duyuşsal ve devinışsel boyutları olan bir gelişim sürecidir.

Okumanın insan hayatı üzerindeki önemi büyüktür. Bireyler hem okul zamanı boyunca hem de bu zamanın dışında bilgiyi genellikle yazılı kaynaklardan edinmektedir. Bunun yanında bireyler iş hayatında bilgi alışverişini genellikle resmi yazışmalar yoluyla sağlamaktadır. Bu nedenlerle bireyler için okuma becerisinin genel okuryazarlık seviyesinde olmasının ötesinde, okuduğunu tam ve doğru anlayabilme becerisine sahip olmak daha önemlidir. Birbirinden iki farklı kavram gibi görünen okuma ve anlama birbirini tamamlayan ve birbirinden ayrılmaz bir bütöünün parçalarıdır (Karatay, 2018, s.10). Bu nedenle okuma ve anlama kavramlarını birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir.

2.5. Okuma ve Anlama

Dört temel dil becerisi arasından anlatmaya dayalı olanlar konuşma ve yazma iken anlamaya dayalı olanlar dinleme ve okumadır. Anlamadan bağımsız bir okuma düşünmek mümkün değildir. Göz, göz kasları, netlik alanı gibi okumanın fiziksel faktörleri olarak bilinen unsurlarla okuma ve anlama süreci arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur. Göz kasları okuma için yeterli sıçrama kabiliyetine sahip değilse okuma ve okuduğunu anlamlandırma hızı düşmektedir. Okuma, okuma hızı ve okuduğunu anlamlandırma arasında unutulmaması gereken bir ilişki vardır. Bir bireyin göz kaslarının yeterli ritmik sıçrama yeteneğine sahip olmaması bir dakika içinde okuyabildiği kelime sayısını sınırlandırabilir ve bireyde bu sınırlandırmadan kaynaklı anlamada yavaşlama meydana gelebilir (Bahar, 2020, s.14). Okuduğunu anlama, fiziksel ve zihinsel faaliyetlerin ortak çalıştığı ve birbirini tamamladığı karmaşık bir süreçtir. Harfleri algılamadan anlamlandırmanın gerçekleşmeyeceği

gibi anlamlandırma gerçekleşmeden de harfleri algılamamanın bir yararı yoktur. Bu nedenle okuma denildiğinde doğrudan anlamamanın da akla gelmesi tabiidir.

Okuma ve anlama sürecinde anlam kurma, anlam üzerine kafa yorma, sebepleri saptama, sonuçlar elde etme ve değerlendirme yapma vardır. Anlama; sorgulama, inceleme, seçme, karar verme, çözümleme, yorumlama, öteleme, analiz, sentez ve değerlendirme gibi zihinsel etkinlikleri içerisinde barındırmaktadır. Anlam kurmada okuyanın ön bilgileri de sürece dahil olmakta ve bu ön bilgiler anlamlandırma sürecinde okunanlarla bütünleşmektedir (Balcı, 2016, s.14). Okunandan anlam çıkarabilmeye etki eden en önemli faktör ön bilgilerdir. Okunan materyalin içeriğine tamamen yabancı olan bir okuyucunun metinden anlam çıkarabilmesi oldukça zordur. Okuyucu, okuduklarını ön bilgilerle yapılandırılarak anlam kurmaktadır (Gözüküçük, 2019, s.27). Kişilerin aynı metinleri okusa da farklı anlamlar çıkarabilmesinin nedeni ön bilgilerdir. Okunanlar her bireyin zihninde farklı ön bilgilerle birleşerek yeni anlamlar kazanırlar.

Okuma ve anlama becerisi gerek sosyal yaşamda gerek akademik yaşamda kişinin varoluşunu doğrudan etkiler. Okuma ve anlama, bireylerin akademik başarısını arttırmada olduğu gibi dilsel ve bilişsel becerilerinin gelişiminde önemli etkiye sahiptir. Öğrenim hayatı kişinin ilköğretimden itibaren bütün eğitim öğretim yaşamını içine alan süreçtir. Öğrenim hayatında zihinsel öğrenmeler en çok okuma ve anlama becerileriyle gerçekleşir (Epaçan, 2018). Bu bakımdan okuduğunu anlamamanın önemi akademik alanda öne çıkmaktadır.

Okuma aynı zamanda anlamayı geliştiren bir faaliyettir. Okuma arttıkça okuma hızı, kelime hazinesi ve kültür seviyesi de artmakta dolayısıyla anlama kabiliyeti de yükselmektedir. Anlama kabiliyetinin yükselmesinin ise bireye hem sosyal hem de akademik olarak yararı büyüktür. Okuduğunu anlama kabiliyeti gelişmiş bireyler okul hayatında önlerine çıkan basamakları daha kolay tırmanabilmekte ve sınavlarda daha fazla başarı gösterebilmektedir. Bireylerin akademik olarak çok fazla zorlanmaması ise bireylerin hayata ve geleceğe daha olumlu bakmasını sağlamaktadır. Okuma ve anlama becerisi, anlatma becerilerine de katkı sağladığı için bireylerin kendilerini hem yazılı hem de sözlü şekilde doğru ve etkili biçimde ifade etmelerine doğrudan ve dolaylı olarak yardımcı olmaktadır. Bu nedenlerle okuma ve anlamamanın önemi yerini her daim muhafaza etmektedir.

2.6. Okunabilirlik

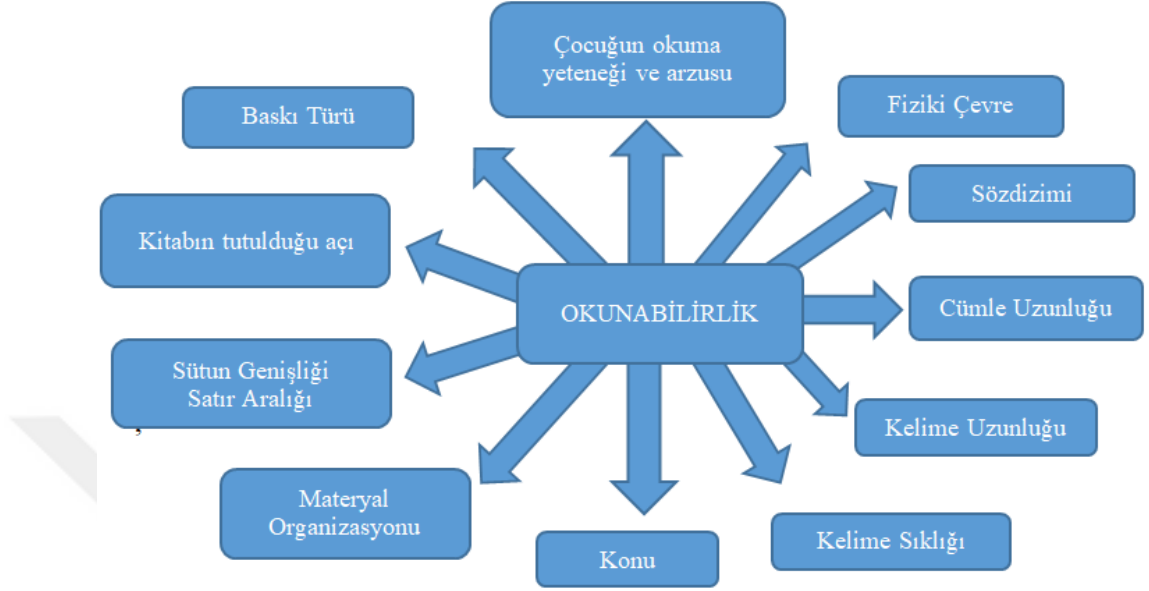
Okunabilirlik çalışmaları eskiye dayanansa da ülkemizde son zamanlarda öne çıkmış bir kavramdır. Okunabilirlik önceleri kurumlar arasında yapılan yazışmalarda, askeri teşkilatlarda, sağlık kuruluşlarında kullanılmıştır. Okunabilirlik şimdilerde ise araştırmacı ve bilim insanlarının kullandığı, üzerinde çeşitli araştırmalar yürüttüğü bir kavramdır (Hızarcı, 2009). Okunabilirliğin öne çıkan bir kavram olmasının başlıca sebeplerinden birinin metinlerde yer alması gereken bir özellik olması olduğu söylenebilir. Metinlerin okunabilirlik açısından ölçülmesi, ders materyali olarak kullanılması konusunda fikir vermektedir. Okunabilirlik metinlerin anlaşılma güçlüğünü ortaya koyan bir kavramdır.

Klare'e (1963) göre okunabilirlik terimi üç anlamda kullanılmaktadır:

1. Yazı tipi ya da baskı biçimi açısından okunaklılığı ifade etme,
2. Metnin içeriği bakımından okuma kolaylığını belirtme,
3. Metnin yapısal özelliklerine bağlı olarak kavrama ve anlama kolaylığını ifade etme. Klare'e (1963) göre okunabilirlik terimi daha çok üçüncü anlamda yoğunlaşmıştır.

Okunabilirlik kavramı bir metnin anlaşılabilirlik durumu olarak açıklanmaktadır. DuBay (2004) okunabilirliği, bazı metinlerin diğerlerinden daha kolay okunabilir olması şeklinde açıklamıştır. Ateşman'a (1997) göre okunabilirlik kavramı, okuyanlar tarafınca metinlerin kolay ya da güç anlaşılır olma durumunu ifade etmektedir. Tekbıyık (2006) okunabilirlik kavramını, öğrencilerin okuduğu metni hızlı şekilde okuma ve okuduğunu anlamlandırma seviyesi olarak açıklamıştır. Okunabilirlik, bir metnin anlamayı sağlayacak ya da hızlandıracak özellikler taşıması açısından ele alınmasıdır (Mirzalar Kabapınar, 2006). Okunabilirlik terimi, öğrencilerin okuduğu metni hızlı okuma ve anlama seviyesi şeklinde açıklanabilir (Ulu Kalın ve Topkaya, 2007). Okunabilirlik terimi bir metnin okuyanlar tarafından anlaşılabilirlik durumunu belirtmektedir. Okunabilirliğin yüksek seviyede bulunması bir metnin daha kolay anlaşılacağına işaret etmektedir. Okuma ve okuduğunu anlama kolaylığı öğrenmenin daha basit şekilde gerçekleşmesine imkan sağlamaktadır (Bora, 2019).

Metinlerin okunabilirlik düzeyine etki eden bazı etmenler söz konusudur. Rye (1982) bir metnin okunabilirlik düzeyinde etkili on bir etkenden söz etmiştir. Bu maddeler aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 1: Okunabilirlik Kavramı (Rye, 1982).

Kısaca okunabilirlik, geçmişteki bilgilerin etkin bir şekilde kullanıldığı, okuyan ile metin yazarının etkili bir iletişim içerisinde olmasını göz önüne alan, doğru bir yöntemi ve belirli bir amaca sahip olan, düzenli bir ortamda oluşan ve zihinde gerçekleşen karmaşık bir anlamlandırma sürecidir (MEB, 2021, s.8). Okunabilirlik kavramıyla ilgili dünyada ve ülkemizde çeşitli çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar sonucunda okunabilirlik düzeyinin ölçülmesine yarayan okunabilirlik formülleri geliştirilmiştir.

2.7. Okunabilirlik Formülleri

Okunabilirlik formülleri, metnin yapısal özelliklerini göz önünde tutarak metinleri okuma güçlük seviyelerine göre tanımlamayı ve sınıflamayı hedef alan ölçme araçlarıdır (Çetinkaya, 2010). Geçmişten günümüze birçok okunabilirlik formülü geliştirilmiştir. Okunabilirlik formüllerinin amacı metinlerin anlaşılma güçlüğüne ortaya koymaktır.

2.7.1. Dale-Chall Okunabilirlik Formülü

Dale ve Chall tarafından okuma güçlüğüne belirlemek amacıyla geliştirilmiş olan formüldür. Bu formül ilkökul ikinci sınıf ve üzeri düzeyler için kullanılır. Bu

formülün uygulama aşamasında bir kitap ya da metne ait ilk yüz kelime örneklem olarak alınır. Alınan yüz kelimelik bölümde yer alan cümle ve bilinmeyen yani zor kelime sayısı tespit edilir. Ardından cümlelerin ortalama uzunluğu saptanır.

Kelime sayısı

Cümle uzunlukları = _____

Cümle sayısı

Cümlelerin uzunluğu, kelime sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilmektedir.

Bilinmeyen kelime sayısı

Bilinmeyen kelime oranı = _____ X 100

Geriye kalan kelime sayısı

Bilinmeyen kelimelerin oranı, bilinmeyen kelimelerin sayısının örneklem içinde geriye kalan kelime sayısına bölünmesi ve ardından 100 ile çarpılması sonucu bulunur.

(Güneş, 1997, s.236).

Tablo 1

Dale Cale Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Formül Sonucu	Okunabilirlik Düzeyleri (Yaş)
4.9 ve aşağı	4 ve aşağı
5.0-5.9	5-6
6.0-6.9	7-8
7.0-7.9	9-10
8.0-8.9	11-12
9.0-9.9	13-15
10.0 ve yukarı	16 ve yukarı

2.7.2. Gunning Fog Index

Robert Gunning'ın geliştirdiği uygulaması basit bir formüldür. Sis yoğunluğu anlamını taşıyan “fog index” adıyla bir güçlük derecesi belirlenmiştir. Bu derecenin yükselmesi ile metnin güçlüğü de yükselmektedir. Formülün uygulama aşamasında herhangi bir metnin ilk yüz kelimesi örneklem olarak alınmaktadır. Bu yüz kelimeden üç ve daha fazla heceli kelimeler sayılarak tespit edilen sayı geriye kalan kelimelerin sayısına bölünmekte ve yüz ile çarpılmaktadır (Güneş, 1997, s.237).

Üç ve daha fazla heceli kelime

$$\text{Üç heceli kelime oranı} = \frac{\text{Geriye kalan kelime sayısı}}{\text{Kelime sayısı}} \times 100$$

Geriye kalan kelime sayısı

Kelime sayısı

$$\text{Kelime ortalaması} = \frac{\text{Cümle sayısı}}{\text{Kelime sayısı}}$$

Cümle sayısı

$$(\text{Üç heceli kelime oranı} + \text{kelime ortalaması}) \times 0.4 = \text{Fog Index}$$

2.7.3. Raygor Formülü

Alton L. Raygor tarafından geliştirilmiş bir okunabilirlik formülüdür. Bu formülde metnin ya da kitabın baş, orta ve son kısımlarından yüzer kelimelik kesitler alınmaktadır. Alınan bu kesitlerdeki cümlelerde, altı ve altıdan fazla heceli kelimeler sayılmakta ve Raygor grafiği ile karşılaştırılarak metnin okunabilirlik durumları ile ilgili tespitlerde bulunmaktadır (Hızarcı, 2009).

2.7.4. FORCAST Formülü

Bu formül, ABD ordusuna ait teknik kılavuzlar için geliştirilmiştir. Tam cümleye ihtiyaç duymayan tek formül olduğundan çoktan seçmeli sorular için uygun görülmektedir.

Uygulama aşamaları şu şekildedir:

- 150 kelimelik örneklerin seçilmesi,
- Tek heceli kelimelerin (N) sayılması,

- Aşağıdaki denkleme yerleştirilmesi.

$$\text{Sınıf seviyesi} = 20 - (N \div 10)$$

$$\text{Okuma yaşı} = 25 - (N \div 10) \text{ yıl}$$

- Eğer 100 kelimelik bir örnekleme kullanılacak ise,

$$\text{Okuma yaşı} = 25 - (N \div 6.67) \text{ yıl denklemini uygulanır (Johnson, 1998).}$$

2.7.5. Fry Okunabilirlik Grafiği

Fry tarafından geliştirilen grafiğe dayanan bir okunabilirlik testidir. Lise seviyesi için okunabilirliği tanımlama üzerine kurulmuştur. Formülün lise ile birlikte ilköğretim için de geçerli olduğu farklı okunabilirlik formülleriyle tasdiklenmiştir.

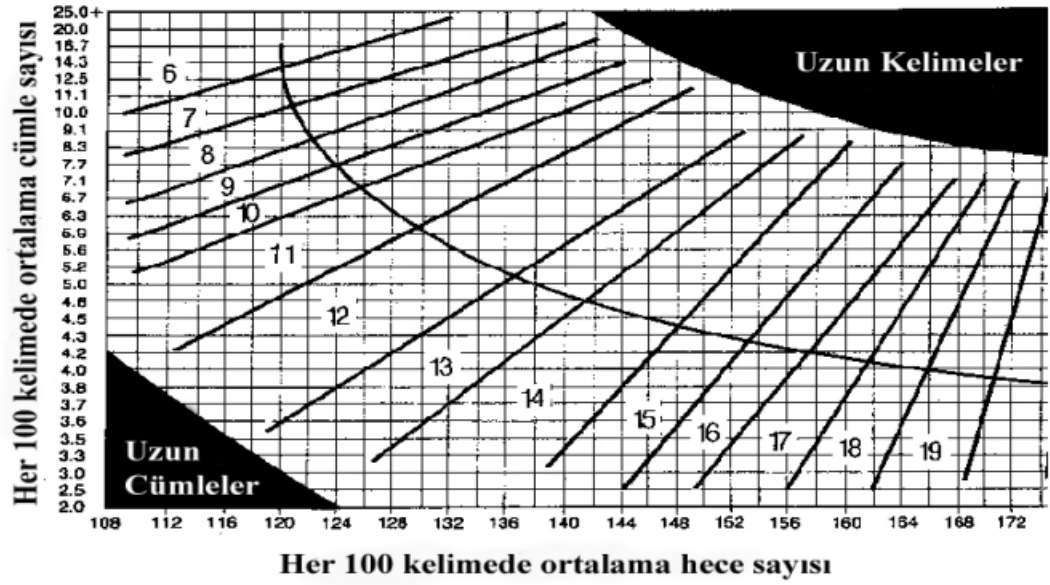
Grafiğin uygulanma aşamaları şu şekildedir:

- Metinden üç adet 100 kelimelik bölüm seçilir
- Seçilen bölümlerdeki ortalama cümle sayısı hesaplanır (y koordinat düzlemi)
- Seçilen bölümlerdeki ortalama hece sayısı hesaplanır (x koordinat düzlemi)
- Hece sayısı ve ortalama cümle uzunluğu grafiğe yerleştirilir

İki koordinatın kesiştiği yer işaretlenir. İşaretli alan içeriğin yaklaşık olarak okuma yaşını belirtmektedir (DuBay, 2004).

Grafikteki yay normal bir metni ifade etmekten yayın altındaki noktalar ise normal cümle uzunluğundan daha uzun cümleleri belirtmektedir. Yayın üzerinde yer alan noktalar ise daha zor sözcüklere sahip parçaları ifade etmektedir. (Hızarcı, 2009)

Şekil 2. Okuma Yaşını Belirten Fry Grafiği

2.7.6. Power- Sumner- Kears Formülü

Power – Sumner – Kears Formülü, ilköğretim çağı için hazırlanan materyallere uygun bir formüldür.

Uygulama aşamaları şu şekildedir:

- 100 kelimelik örnekler seçilmesi,
- Ortalama cümle uzunluğunu (L) bulunması,
(L'yi bulmak için Kelime sayısı / Cümle sayısı hesaplanmaktadır.)
- Her 100 kelimedeki hecelerin sayısının (N) hesaplanması,
- Bulunan L ve N değerleri aşağıdaki formüllere yerleştirilir.

$$\text{Sınıf seviyesi} = (L \times 0.0778) + (N \times 0.0455) - 2.2029$$

$$\text{Okuma yaşı} = (L \times 0.0778) + (N \times 0.0455) + 2.7971 \text{ yıl}$$

Bu formül en çok 7-10 yaş aralığına uygun materyaller için uygun olmakla birlikte ortaokul seviyesi materyallerine uygun değildir (Johnson, 1998).

2.7.7. Spache Okunabilirlik Formülü

Bu formülden anaokulu düzeyindeki çocuklar için kullanılan metinleri ölçmekte yararlanılmaktadır. Bu formül sözcük dağarcığına dayalıdır, kendi sözcük listesindeki sözcüklerle, ele alınan materyaldeki sözcükler karşı karşıya getirilerek okunabilirlik seviyesine dair bir değerlendirmeye varılır. Formülün değişkenlerinden olan toplam sözcük ve toplam cümle sayısı ortalama cümle uzunluğuna ulaşılmasını sağlamaktadır (Eraslan, 2008).

2.7.8. ARI Okunabilirlik Formülü

Senter ve Smith (1967) tarafından Amerikan ordusu için hazırlanmış bu formül Türkçeye Otomatik Okunabilirlik İndeksi olarak çevrilebilmektedir. Bu formülün asıl geliştirilme amacı elektrikli daktiloların gerçek zamanlı izlenebilmesidir. Bu formülde okunabilirlik gücü belirlenirken kelimedeki harf sayısı da kullanılmaktadır. (Senter ve Smith, 1967).

$$ARI = 4,71 \times \left(\frac{\text{Harf Sayısı}}{\text{Kelime Sayısı}} \right) + 0,6 \times \left(\frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}} \right) - 21,43$$

2.7.9. Cloze Test Yöntemi

Wilson Taylor (1953) tarafından geliştirilmiş okunabilirlik formülüdür.

1. Yapılandırma: Öğrencilerin materyalden önceden okumamış olduğu yaklaşık 275 kelimelik bir metin seçilir. İlk cümleye hiç dokunulmaz ve ikinci cümle ile başlayarak her 5-6 sözcükten birisi rastgele çıkarılır. Çıkarılan sözcükler farklı bir yere not edilir. Çıkarılan her sözcüğün yerine boşluk açılır.

2. Uygulama: Testin araştırma maksadıyla yapılacağı öğrencilere açıklanır ve öğrencilerden açılan boşlukları doldurmaları istenir.

3. Ölçme: Test sonuçları değerlendirilir. Metnin aslında yer alan sözcükler doğru kabul edilir, eş anlamlı sözcükler doğru kabul edilmez.

4. Yorumlama: Hem sınıfın genel başarısı ve hem de öğrencilerin bireysel başarıları göz önünde tutularak materyalin okunabilirlik düzeyi ile sınıf düzeyinin uyumluluk durumu açıklanır.

%60'ın üstündeki düzeyler materyalin öğrenci düzeyine oldukça uygun olduğu sonucunu bildirir. %40-%60 düzeyi materyalin öğrenciler tarafınca yarışma maksadıyla okunabileceğini belirtir. Öğrenciler materyali okurken az olsa da birtakım sorunlarla karşı karşıya gelebilirler. Bu sorunları giderebilmek adına bir okuma rehberine gereksinim duyulur. %40'ın altındaki düzeyler ise materyalin öğrenciler için muhtemelen zor olduğunu göstermektedir (Tekbıyık, 2006).

2.7.10. McLaughlin SMOG Formülü

G. Harry McLaughlin (1969) tarafından geliştirilen bu formül kolay bir formül olsa da ABD'de eğitim ve sağlık sektöründe yer alan metinlerin okunabilirliği için uzun zaman kullanılmıştır. Diğer okunabilirlik formüllerinde kurulan denklemlerin yanı sıra bu formülün değişkenleri toplanmak yerine çarpılmaktadır. Bu formülü diğer formüllerden ayıran bir başka unsur da diğer formüllerin geliştirilmesinde temel alınan %50 ve %75'lik anlama puanlarının yerine %100'lük okuma puanlarının ölçüt alınmış olmasıdır. Ölçüt alınan bu unsur elde edilen puanların diğer okunabilirlik formüllerine kıyasla daha yüksek çıkmasına neden olmuştur. SMOG formülü ile genellikle Dale-Chall formülünden elde edilen puanlardan 2-3 derece daha yüksek puanlar elde edilmektedir (MEB, 2020, s.17).

2.7.11. Flesch Okunabilirlik Formülü

“Flesch Okuma Kolaylığı Okunabilirlik Formülü” ve “Flesch-Kincaid Eğitim Düzeyi Formülü” olarak iki şekli vardır. Amaçları aynıdır fakat daha farklı ölçme ve ölçeklendirme yöntemlerine sahiptirler.

Flesch okuma kolaylığı formülünde düşük puan metnin zor, yüksek puan ise kolay olduğunu ifade etmektedir. Bir metinden seçilecek 100 kelimelik bir kısımda, kelimelerin ve cümlelerin uzunluğu tespit edilir. Kelimelerin uzunluğunu tespit etmek için toplam hece sayısı toplam kelime sayısına bölünmektedir. Cümlelerin uzunluğu ise toplam kelime sayısı, toplam cümle sayısına bölünerek elde edilmektedir. Flesch Okuma Kolaylığı puanı ve okunabilirlik düzeyleri (0-29= çok zor, 30-49= zor, 50-59= oldukça zor, 60-69= standart, 70-79= oldukça kolay, 80-89= kolay ve 90-100= çok kolay) metinlerin okunabilirlik derecesini belirtirken metni okuyan bireyin eğitim seviyesine ilişkin bir görüş getiremez. Flesch Okuma Kolaylığı Okunabilirlik formülüne ait regresyon formülü şu şekildedir:

Flesch okuma kolaylığı puanı= $206,835 - (1,015 \times \text{ortalama hece uzunluğu}) - (84,6 \times \text{ortalama tümce uzunluğu})$

(Ulu Kalın ve Aydemir, 2017).

Hece sayısı

Kelime uzunluğu= _____

Kelime sayısı

Kelime sayısı

Cümle uzunluğu = _____

Cümle sayısı

Okuma Kolaylığı Puanı =

Kelime Sayısı

Hece Sayısı

$206.835 - \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}} \times 1.015 - \frac{\text{Hece Sayısı}}{\text{Kelime Sayısı}} \times 8.46$

Cümle Sayısı

Kelime Sayısı

Tablo 2
Flesch Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Metin Düzeyi	Ortalama Cümle Uzunluğu	Ortalama hece Sayısı (100 Sözcükte)	Metnin Düzeyi Sayısal Olarak	Tahmini Öğrenci Seviyesi
Çok kolay	8 ve daha az	123 ve daha az	90-100	5. sınıf
Kolay	11	131	80-90	6. sınıf
Oldukça kolay	14	139	70-80	7. sınıf
Standart	17	147	60-70	8-9. sınıf
Oldukça zor	21	155	50-60	10-11. sınıf
Zor	25	167	30-50	13-16. sınıf
Çok zor	29 ve daha çok	192 ve daha çok	0-30	Üniversite ve yetişkinler

Flesch-Kincaid Eğitim düzeyi formülüne ait denklem şöyledir:

Eğitim düzeyi= 0,39 X ortalama tümce uzunluğu (ASL) + 11,8 X ortalama sözcük uzunluğu (ASW) - 15,59

Bu formülle elde edilen puan, okuyanın o metni anlaması için almış olması gereken eğitim yılını belirtir (Ulu Kalın ve Aydemir, 2017).

Kelime sayısı

Ortalama cümle uzunluğu (L) = _____

Cümle sayısı

Hece sayısı

Her Kelimedeki Ortalama Cümle Sayısı (N) = _____

Kelime sayısı

Flesch- Kincaid Değeri = (L x 0.39) + (N x 11.8) - 15.59

Okuma Yaşı = (L x 0.39) + (N x 11.8) - 10.59 yıl

Tablo 3
Flesch-Kincaid Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Metin Puanı	Okul Seviyesi	Açıklama
100-90	5. sınıf	Okunabilirlik Düzeyi Çok Kolay Metinler
90-80	6. sınıf	Kolay Metinler
80-70	7. sınıf	Kolay Sayılabilecek Seviyedeki Metinler
70-60	8 ve 9. sınıf	Sade Dil Seviyesindeki Metinler
60-50	10-12. sınıf	Zor Seviyeye Yakın Metinler
50-30	Üniversite	Zor Metinler
30-0	Üniversite mezunu	Okunabilirlik Düzeyi Çok Zor Metinler

2.8. Türkçe İçin Geliştirilen Okunabilirlik Formülleri

2.8.1. Ateşman Okunabilirlik Formülü

Ateşman (1997) tarafından geliştirilen bu formül Türkçe için geliştirilmiş ilk okunabilirlik formülüdür. Flesch'in okunabilirlik formülünün Türkçeye uyarlanması ile hazırlanmıştır. Bu formül Türkçe için yapılan okunabilirlik çalışmalarında en çok faydalanan formüldür.

Ateşman (1997), okunabilirliğin ölçülmesinde en çok kullanılan değişkenler olan (kelime olarak) ortalama cümle uzunluğu ve (hece olarak) ortalama kelime uzunluğu değişkenlerini esas alan bir formül geliştirmiştir. Farklı alanlardan (bilimsel, felsefi, edebi yapıtlar, haber metinleri ve öğrenci kompozisyonları) farklı zorluk düzeylerinde metinler seçilmiş ve bu metinler en zordan en kolay okunabilene doğru sınıflandırılmıştır. Her metinden elde edilen ortalama kelime ve cümle uzunluklarının kullanılması ile Flesch'in okunabilirlik formülüne uyarlanacak katsayılar hesaplanmıştır. Türkçe için en kolay metinlerde kelime uzunluğu (hece) 2,2 olarak tespit edilirken cümle uzunluğu (kelime) 4 olarak tespit edilmiştir. En zor metinlerde ise kelime uzunluğu (hece) 3 olarak tespit edilirken cümle uzunluğu (kelime) 30 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4

Ateşman'a Göre Türkçe için Kelime (Hece Olarak) ve Cümle (Kelime Olarak) Ortalamaları

	Kelime Uzunluğu (Hece)	Cümle Uzunluğu (Kelime)
En kolay metin	2,2	4
En zor metin	3	30

Yapılan hesaplamalar neticesinde aşağıdaki formül geliştirilmiştir.

$$AOP = 198,825 - (40,175 \times OKU) - (2,610 \times OCU)$$

Tablo 5

Ateşman Okunabilirlik Formülü

AOP = 198,825 - (40,175 x OKU) - (2,610 x OCU)	
AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı)	Formül sonucunda çıkan okunabilirlik puanı
OKU (Ortalama Kelime Uzunluğu)	Hece sayısının kelime sayısına bölümü
OCU(Ortalama Cümle Uzunluğu)	Kelime sayısının cümle sayısına bölümü

Tablo 6

Ateşman okunabilirlik seviyeleri

Ateşman Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
90-100	Çok Kolay
70-89	Kolay
50-69	Orta
30-49	Zor
1-29	Çok zor

2.8.2. Çetinkaya Okunabilirlik Formülü

Türkçe metinlerin okunabilirlik ölçümü için geliştirilen bir formüldür. Çetinkaya'nın (2010) çalışmasında önceki formüller incelenmiş ve Türkçe metinlerdeki niceliksel özellikler ele alınarak ortaya yeni bir Türkçe okunabilirlik formülü konulmuştur.

Okunabilirlik formülünde yürütülmesi gereken adımlar şu şekildedir:

- Sözcük sayısı: Boşluklarla aralanmış sayılar, simgeler ve yazıbirimler sözcük olarak kabul edilmektedir. Kısa çizgi ile bölünmüş sözcükler ve kısaltmalar da sözcük olarak kabul edilmektedir.

- Cümle sayısı: Nokta (.), soru işareti (?), açıklama noktası (:) ve yay ayraç () sonlandırılmış kısımlar cümle olarak kabul edilmektedir.

- Hece sayısı: Sözcükler, simgeler, sayılar telaffuzlarına göre hecelerine ayrılır.

- Ortalama cümle uzunluğunu bulma: Ortalama cümle uzunluğunu bulabilmek için toplam sözcük sayısı cümle sayısına bölünmektedir.

- Ortalama sözcük uzunluğunu bulma: Ortalama sözcük uzunluğunu bulabilmek için toplam hece sayısı toplam sözcük sayısına bölünmektedir.

- Formül hesaplama: $\text{ÇOP} = 118,823 - (25,987 \times \text{OSU}) - (0,971 \times \text{OCU})$

Okunabilirlik formülü denklemi içindeki yerlerine yukarıda açıklanan işlem basamaklarını uygulayarak elde edilen ortalama cümle uzunluğu ve ortalama sözcük uzunluğu değerleri girilerek hesaplanır (Çetinkaya, 2010).

Tablo 7

Çetinkaya okunabilirlik formülü

$\text{ÇOP} = 118,823 - (25,987 \times \text{OSU}) - (0,971 \times \text{OTU})$	
ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı)	Formül neticesinde çıkan okunabilirlik puanı
OSU (Ortalama Sözcük Uzunluğu)	Hece sayısının sözcük sayısına bölümü
OCU (Ortalama Cümce Uzunluğu)	Sözcük sayısının cümle sayısına bölümü

Tablo 8

Çetinkaya okunabilirlik düzeyleri

Çetinkaya Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik düzeyi	Eğitim Seviyesi
0-34	Engelli okuma	10, 11, 12. sınıf
35-50	Eğitsel okuma	8, 9. sınıf
51+	Bağımsız okuma	5, 6, 7. sınıf

Okunabilirlik düzeylerinden bağımsız okuma düzeyi, okuyanın herhangi bir yardıma ihtiyaç duymadan metni anlayabileceği düzeyi ifade eder. Eğitsel okuma düzeyi, okuyanın bilişsel düzeyinin üzerinde, eğitici yardımıyla metni anlayabileceği seviyeyi ifade bildirir. Engelli okuma düzeyi ise okuyanın bilişsel seviyesinin üzerinde, eğitici yardımı olmasına rağmen metni anlayamayacağı düzey olarak açıklanmıştır (Çetinkaya, 2010).

2.8.3. Sönmez Okunabilirlik Formülü

Sönmez (2003) tarafından hazırlanan bu formül Gunning Fog İndeksi üzerinde çalışılarak geliştirilmiştir. Yapılan çalışmada Gunning Fog İndeksinin Türkçe üzerinde güvenilir olmadığı tespit edilmiş ve bu formül temel alınarak yeni bir formül geliştirilmiştir. Sönmez (2003) yaptığı çalışmada metinlerdeki bilinmeyen kelimeler, deyim, terim, mecaz, benzetme, kavram, simge, formül gibi sözcüklerin sayısını tespit ederek metindeki tüm sözcük sayısına bölerek güçlük oranını tespit etmiş, güçlük oranının karesini alarak ise anlaşılabilirlik oranını belirlemiştir. Bu formüle göre anlaşılabilirlik

0-1 arasındadır. Değerler 0'a yaklaştıkça kolay anlaşılır hale gelmekteyken, 1 değerine yaklaştığında ise neredeyse anlaşılmaz hale gelmektedir.

2.8.4. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü

Bezirci ve Yılmaz (2010) tarafınca geliştirilmiş okunabilirlik formülüdür. Bu formülün geliştirilme sürecinde çeşitli türde dergi ve kitaplar incelenmiştir. İncelenme sırasında birtakım aşamalar gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar şu şekildedir:

- Materyallerdeki toplam karakter, harf, hece, kelime, cümle ve çok heceli kelime sayısı (4 heceli ya da 4 heceden fazlası için) tespit edilmiştir.
- İngilizce için hazırlanmış olan beş önemli okunabilirlik formülü (SMOG, Gunning Fog, ARI, FRES ve Flesch-Kincaid) Türkçe için geliştirilmeye çalışılmış ve ortaya çıkan veriler karşılaştırılmıştır.
- Tüm metinler değerlendirilerek Türk dili için ortalama değerler hesaplanmıştır.
- Metinlerdeki 1 heceli- 6 heceli veya daha fazla heceli kelime sayıları tespit edilmiştir.
- Bir cümledeki (hece sayısına göre) ortalama kelime sayısı ve (hece sayısına göre) kelimelerin frekansları (tekrarlanma sıklıkları) bulunmuş ve dağılım grafikleri ortaya konmuştur.

$$\text{Yeni Okunabilirlik Değeri (YOD)} = \sqrt{\text{OKS} \times ((H3 \times 0,84) + (H4 \times 1,5) + (H5 \times 3,5) + (H6 \times 26,25))}$$

H3: Bir cümlede olan ortalama üç heceli kelime sayısı

H4: Bir cümlede olan ortalama dört heceli kelime sayısı

H5: Bir cümlede olan ortalama dört heceli kelime sayısı

H6: Bir cümlede olan ortalama altı ya da altıdan fazla heceli kelime sayısı

(Bezirci ve Yılmaz, 2010).

Tablo 9

Bezirci- Yılmaz formülü okunabilirlik düzeyleri

Yeni Okunabilirlik Değeri	Sınıf düzeyi
1-8	İlköğretim
9-12	Lise
13-16	Lisans
16+	Akademik

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, incelenen materyal ile verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinleri okunabilirlik açısından incelemeyi amaçlayan bu çalışmada temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Bu desen, nitel eğitim araştırmalarında sıkça kullanılan desenlerden biridir. Bunun nedeni olgubilim, kuram oluşturma, söylem analizi ya da etnografik araştırmalar haricinde araştırmaların da yapılmasıdır. Araştırmacılar nitel bir çalışmayı yorumlayıcı bir bakış açısıyla yapabilir. (Merriam, 2018, s. 22)

3.2. İncelenen Materyal

Bu çalışmada 2021-2022 eğitim öğretim yılında kullanılan ortaokul (5-8. sınıf) Türkçe ders kitapları incelenmiştir.

Çalışmada veriler; 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Anıttepe Yayıncılık), 6. sınıf Türkçe ders kitabı (MEB), 6. sınıf Türkçe ders kitabı (MEB), 6. sınıf Türkçe ders kitabı (Ata Yayıncılık), 7. sınıf Türkçe ders kitabı (MEB), 7. sınıf Türkçe ders kitabı (MEB), 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Özgün Yayınları) ve 8. sınıf Türkçe ders kitabı (MEB) olmak üzere toplam 8 kitaptan elde edilmiştir. Bu 8 ders kitabı içerisinde yer alan okuma metinlerinden serbest okuma metinleri hariç toplam 151 metin incelemeye alınmıştır. Şiir ve tiyatro metinleri bazı bölümlerde tam bir cümle bütünlüğü oluşturmadığından çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

3.3 Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada veriler doküman incelemesi yöntemi ile analiz edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması planlanan konu ya da konularla ilgili bilgi barındıran yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Nitel çalışmalarda yalnız başına veri toplama yöntemi olarak kullanılabildiği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile de kullanılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.189).

Çalışmada ders kitaplarındaki toplam 151 metin tek tek dosyalanarak incelenmeye hazır hale getirilmiştir. Okunabilirlik ölçümü için metinlerden seçilen 100 kelimelik bölüm yeterli görülse de daha emin sonuçlar elde edebilmek adına

tamamı incelemeye alınmıştır. Öncelikle metinlerin hece, kelime ve cümle sayıları tespit edilmiştir. Daha sonra her metin için toplam hece sayısı, toplam kelime sayısına bölünerek ortalama kelime uzunluğu; toplam kelime sayısı, toplam cümle sayısına bölünerek ortalama cümle uzunluğu belirlenmiştir. Elde edilen veriler Ateşman Okunabilirlik Formülü ve Çetinkaya Okunabilirlik Formülüne göre analiz edilmiştir.

5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan “Anadolu’da Konukseverlik Evrenseldir” adlı metnin örnek incelemesi Ek 1’de gösterilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın problem ve alt problemlerine ilişkin analizler yapılmış ve bu analizlerden elde edilen bulgular tablolar halinde açıklanmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın birinci alt problemine bağlı olarak “Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun mudur?” sorusu ele alınmıştır.

Bu alt probleme ilişkin bulgu elde edebilmek için öncelikle ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ortalama kelime uzunluğu (OKU) ve ortalama cümle uzunluğu (OCU) belirlenmiştir.

Aşağıdaki tabloda 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları yer almaktadır.

Tablo 10
5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Anıtepe Yayıncılık)		
Metin Adı	OKU	OCU
1. Metin (Hoşça Kalın, Güle Güle)	2,52	8,42
2. Metin (Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir)	2,84	10,96
3. Metin (Dumlupınar Savaşı)	2,82	9,22
4. Metin (6 Mart 1915 Gecesi)	2,71	9,44
5. Metin (Bu Nehir Bizim)	2,78	5,77
6. Metin (Okland Adası)	2,73	8,95
7. Metin (Deprem)	2,63	6,73
8. Metin (Boğaç Han)	2,33	7,64
9. Metin (Çocuk Bahçesindeki Bekçi)	2,65	7,86
10. Metin (Özgürlük)	2,29	6,56
11. Metin (Çitlembik)	2,73	4,15
12. Metin (Spor ve Beden)	2,65	9,87
13. Metin (İyiliğin Değerini Bilen Kim?)	2,42	5,53
14. Metin (Büyüklerle Saygı)	2,88	8,27
15. Metin (Yaşama Sevinci)	2,42	6,32
16. Metin (Barkod)	2,80	9,14
17. Metin (Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor)	2,92	9,67
18. Metin (Akıllı Ulaşım Sistemleri)	2,94	15,8
Genel Ortalama	2,67	8,35

Tablo 10’da görüldüğü üzere 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime uzunluklarının genel ortalaması 2,67 ve ortalama cümle uzunluklarının genel ortalaması 8,35 olarak belirlenmiştir.

Tablo 11’de 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları yer almaktadır.

Tablo 11

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Ata Yayıncılık)		
Metin Adı	OKU	OCU
1. Metin (Vermek Çoğalmaktır)	2,55	8,56
2. Metin (Canım Aliye, Ruhum Filiz)	2,63	6,76
3. Metin (Kuğular)	2,68	8,91
4. Metin (Finlandiya’dan)	2,58	11,18
5. Metin (Ak Sakallı Bilge Dede)	2,51	6,15
6. Metin (Aslanla Fare)	2,34	8,23
7. Metin (Gazi’yi Görmeye Gelen Ana)	2,43	6,07
8. Metin (1 Kişi = ?)	2,42	8,28
9. Metin (Bayram Günleri)	2,73	13,36
10. Metin (Uygurluklar Diyarı Harran)	2,71	15,3
11. Metin (Kiraz Yaylaları)	2,56	12,5
12. Metin (Son Kuşlar)	2,62	10,43
13. Metin (İhtiyar Çilingir)	2,49	8,54
14. Metin (Büyük Ustayı Ziyaret)	2,49	4,70
15. Metin (Yaşadıklarım ve Düşlediklerim)	2,71	9,85
16. Metin (Sufi ile Pufi)	2,50	8,68
17. Metin (Yosun Pilleri)	3,05	16,2
18. Metin (Aziz Sancar)	2,78	5,71
19. Metin (Basketbol Oynamak Boy Uzatır Mı?)	2,70	10,81
20. Metin (Sağlıklı Olma Sanatı)	2,57	10,75
21. Metin (Tadı Olmayan Bir Şeyi Neden İçeyim Ki?)	2,42	7,52
Genel Ortalama	2,59	9,45

Bu tabloya göre 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime uzunluklarının genel ortalaması 2,59 ve ortalama cümle uzunluklarının genel ortalaması 9,45’tir.

6. sınıf düzeyinde incelenen ikinci ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları Tablo 12’de sunulmuştur:

Tablo 12

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB1)		
Metin Adı	OKU	OCU
1. Metin (Bu Da Benim Öyküm)	2,83	8,42
2. Metin (Canım Kitaplığım)	2,60	6,23
3. Metin (Türk Askerinin Cesareti)	2,82	6,69
4. Metin (Yaşlı Nine)	2,54	6,43
5. Metin (15 Temmuz)	2,93	17,08
6. Metin (Aziz Sancar)	2,83	8,86
7. Metin (İnsanlar Zamanı Eskiden Nasıl Ölçerdi?)	2,77	8,88
8. Metin (Teknoloji Bağımlılığı)	3,09	10,8
9. Metin (Vermek Çoğalmaktır)	2,55	8,56
10. Metin (Gümüş Kanat)	2,61	6,04
11. Metin (Merak Ettiklerimiz)	2,79	10,26
12. Metin (Afyon)	2,74	10,12
13. Metin (Su Kirliliği)	2,98	9,5
14. Metin (Tarhananın Öyküsü)	2,79	12,56
15. Metin (Bisiklet Zamanı)	2,76	9,73
16. Metin (Yemek, İçmek ve Sindirmek)	2,69	9,76
17. Metin (Obezite Hakkında 10 Soru 10 Cevap)	3,07	6,81
18. Metin (Sen De Bir İyilik Yap)	2,68	5,52
19. Metin (Dostluğa Dair)	2,64	8,22
Genel Ortalama	2,77	8,97

Tablo 12’de görüldüğü gibi 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime uzunluklarının genel ortalaması 2,77 ve ortalama cümle uzunluklarının genel ortalaması 8,97 olarak tespit edilmiştir.

MEB tarafından 6. Sınıflar için hazırlanan ve kullanılan ikinci Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunluklarına ilişkin bulgular aşağıdaki şekildedir:

Tablo 13

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB2)		
Metin Adı	OKU	OCU
1. Metin (Fahrünnisa)	2,46	10,62
2. Metin (Mustafa Kemal Zafer Yolunda)	2,84	5,36
3. Metin (Kastamonulu Şerife Bacı)	2,81	5,66
4. Metin (İdare Lambası)	2,77	8,60
5. Metin (Ev Yaşamı)	2,69	7,16
6. Metin (Kâmil)	2,65	7,84
7. Metin (Sefiller)	2,62	7,12
8. Metin (İki Çay, Biri Demli Olsun...)	2,64	8,68
9. Metin (Adam Olmuş Çocuklar - Barış Manço)	2,74	8,56
10. Metin (Torunuma Mektuplar)	2,92	6,88
11. Metin (Terumi: Parmaklarla Okunan Çocuk Dergisi)	2,72	12,87
12. Metin (Canım Kitaplığım)	2,61	5,77
13. Metin (Okumak)	2,61	10,73
14. Metin (Üç Boyutlu Yazıcılarla Çizimler Gerçeğe Dönüşüyor)	2,93	11,5
15. Metin (Piri Reis'in Eserleri)	2,80	12,16
16. Metin (İklim Değişikliği ve Toplum)	2,85	13,34
17. Metin (Bir Boyacı ile Konuştum)	2,53	4,44
18. Metin (Otobüs)	2,63	6,32
19. Metin (Oya)	2,80	11,68
Genel Ortalama	2,72	8,70

Tablo 13'te görüldüğü üzere incelenen 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime uzunluklarının genel ortalaması 2,72 ve ortalama cümle uzunluklarının genel ortalaması 8,70 olarak belirlenmiştir.

Ortaokul 7. sınıf düzeyinde 2021-2022 öğretim yılında kullanılan ders kitaplarının iki adedi yine MEB tarafından hazırlanmıştır. 7. sınıf düzeyinde incelenen ilk Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları Tablo 14'te sunulmuştur:

Tablo 14

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB1)		
Metin Adı	OKU	OCU
1. Metin (Arıların İlhamı)	2,64	6,84
2. Metin (Munise)	2,61	8,40
3. Metin (Ordular! İlk Hedefiniz)	2,65	6,98
4. Metin (Öğretmeninizden Af Dileyeceksiniz)	2,67	8,04
5. Metin (Barış Manço)	2,82	10,73
6. Metin (Sol Ayağım)	2,60	10,01
7. Metin (İnsanlarla Geçinme Sanatı)	2,82	10,59
8. Metin (Türk Mutfak Kültüründe Kahve)	2,86	14,66
9. Metin (Piri Reis)	2,79	7,70
10. Metin (2100'deki Yaşamdan Bir Gün)	2,86	10,23
11. Metin (Yeni Dünya)	2,92	9,9
12. Metin (Okumak Deyince)	2,82	9,97
13. Metin (Divan-I Lügati't Türk'ün Bulunuş Hikayesi)	2,54	10,75
14. Metin (Okumak Ayrıcalıktır, Herkes Okuyamaz)	2,64	10,06
15. Metin (İlk Kar)	2,59	16,90
16. Metin (Lavanta Kokulu Köy)	2,97	18,05
17. Metin (Moena Türk Köyü)	2,76	11,47
Genel Ortalama	2,74	10,66

Tablo 14'e göre 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime uzunluklarının genel ortalaması 2,74 ve ortalama cümle uzunluklarının genel ortalaması 10,66'dır.

MEB tarafından 7. sınıf düzeyinde hazırlanan ikinci Türkçe ders kitabında kullanılan metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunluklarına ilişkin bulgular Tablo 15'te sunulmuştur:

Tablo 15

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB2)		
Metin Adı	OKU	OCU
1. Metin (Çiçek Dürbünü)	2,84	7,84
2. Metin (Ana İşsiz Kalınca)	2,59	5,74
3. Metin (Mürefteci Kadınlar ve Emin Astsubay)	2,69	6,44
4. Metin (Sığırtmacı Mustafa'nın Öyküsü)	2,56	4,59
5. Metin (Okumanın İşlevi)	2,82	9,41
6. Metin (Okumak Düşünmek İçindir)	2,23	6,50
7. Metin (Tahta Bisiklet)	2,58	5,45
8. Metin (Kaplumbağayla İki Ördek)	2,66	8,3
9. Metin (Kızgın Bir Lira)	2,62	5,55
10. Metin (Adını Göklere Yazdıran Çocuk)	2,67	7,55
11. Metin (Başarıya Gitmek mi, Başarıyı Çekmek mi?)	2,44	7,61
12. Metin ("A" Harfi)	2,62	10,18
13. Metin (Yusufçuk)	2,38	6,47
14. Metin (Karagöz Nedir?)	2,67	12,43
15. Metin (Anadolu'da Kilim Demek)	2,68	8,26
16. Metin (İki Tekerlekli Özgürlük)	2,74	13,14
17. Metin (Futbolcu Olmaya Karar Vermişim)	2,59	10,04
18. Metin (Karlı Dağların Arkadaşı Ol)	2,66	9,58
19. Metin (Simit ve Peynirle Bilim İnsanı Öyküleri)	2,65	6,83
20. Metin (Âşık Veysel Şatıroğlu)	2,61	10,11
21. Metin (Geleneksel Türk Sanatlarından Ebru)	2,77	10,64
22. Metin (Ağaçtan Oyma Su Tası)	2,46	6,06
Genel Ortalama	2,61	8,12

7. sınıflarda kullanılan ve araştırma kapsamında ikinci ders kitabında 22 metin incelenmiştir. Tablo 15'te görüldüğü gibi 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime uzunluklarının genel ortalaması 2,61 ve ortalama cümle uzunluklarının genel ortalaması 8,12 olarak belirlenmiştir.

7. sınıf Türkçe dersleri için hazırlanan ve bu araştırma kapsamında incelenen son kitap Özgen Yayınları tarafından hazırlanmıştır. Tablo 16'da bu kitapta bulunan metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunluklarına yer verilmiştir:

Tablo 16

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Özgün Yayınları)		
Metin Adı	OKU	OCU
1. Metin (Karanfiller ve Domates Suyu)	2,54	9,90
2. Metin (Ninenin Kitabı)	2,68	6,87
3. Metin (Atatürk ve Anıları)	2,60	7
4. Metin (Koca Seyit)	2,67	8,66
5. Metin (Meşe İle Saz)	2,29	7,33
6. Metin (Küçük Çocuk)	2,54	5,06
7. Metin (Yıkamak Kolay)	2,61	11,25
8. Metin (İstiklâl Marşı'nın Kabulü)	2,81	9,02
9. Metin (Büyük Mimar Koca Sinan)	2,72	8,75
10. Metin (Küçük Yunus)	2,78	11,50
11. Metin (Son Leylek)	2,39	5,32
12. Metin (Anadolu Davulu)	2,51	7,80
13. Metin (Bazı İnsanlar)	2,81	10,48
14. Metin (Karamsar Ve İyimser Bakış Açısı)	2,60	9,05
15. Metin (Ampulün İlk Yanışı)	2,72	9,81
16. Metin (İbni Sina)	2,63	7,30
17. Metin (Isıklıkla Haberleşenler)	2,86	9,56
Genel Ortalama	2,63	8,51

Tablo 16'da görüldüğü üzere incelenen 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime uzunluklarının genel ortalaması 2,63 ve ortalama cümle uzunluklarının genel ortalaması 8,51 olarak tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen son kitap 8. sınıf düzeyindedir. Araştırma kapsamında incelenen 2021-2022 öğretim yılı Türkçe ders kitapları içinde 8. sınıf düzeyinde tek kitap bulunmaktadır. Tablo 17'de 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları gösterilmiştir:

Tablo 17

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB)		
Metin Adı	OKU	OCU
1. Metin (İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine)	3,00	10
2. Metin (Kaşığı)	2,60	4,82
3. Metin (Bayrağımızın Altında)	2,50	10,08
4. Metin (Atatürk ve Müzik)	2,88	16,15
5. Metin (Kınalı Ali'nin Mektubu)	2,79	7,59
6. Metin (Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar)	3,32	13,48
7. Metin (Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri)	2,72	7,04
8. Metin (Parktaki Bilim)	2,87	10,18
9. Metin (Portakal)	2,34	5,27
10. Metin (Dilimiz Kuşatma Altında)	2,95	12,10
11. Metin (Eşref Saat)	2,64	13,3
12. Metin (Peri Bacaları)	2,45	6,04
13. Metin (Göç Destanı)	2,56	7,98
14. Metin (Bir Fincan Kahve)	2,59	11,65
15. Metin (Yılkı Atı)	2,68	6,32
16. Metin (Gündüzünü Kaybeden Kuş)	2,60	8,54
17. Metin (Haritada Bir Nokta)	2,64	7,99
18. Metin (Kalbim Rumeli'de Kaldı)	2,77	7,26
Genel Ortalama	2,72	9,21

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime uzunluklarının genel ortalaması 2,72 ve ortalama cümle uzunluklarının genel ortalaması 9,21 olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ortalama kelime uzunluğu (OKU) ve ortalama cümle uzunluğu (OCU) verileri Ateşman ile Çetinkaya okunabilirlik formüllerinde kullanılmış ve metinlerin okunabilirlik puanları elde edilmiştir. Tespit edilen okunabilirlik puanları kitaplara göre sınıflanmış ve tablolar halinde gösterilmiştir.

İncelenen ve seçilen metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlendiği ilk kitap 5. sınıf düzeyindedir. Tablo 18'de 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya formüllerine göre okunabilirlik puanları ve düzeylerine yer verilmiştir:

Tablo 18

5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulgular

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Anıttepe Yayıncılık)				
Metin Adı	AOP*	AOD*	ÇOP*	ÇOD*
1. Metin (Hoşça Kalın, Güle Güle)	75,22	Kolay	44,91	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
2. Metin (Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir)	55,86	Orta Güçlükte	34,21	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
3. Metin (Dumlupınar Savaşı)	61,36	Orta Güçlükte	36,52	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
4. Metin (6 Mart 1915 Gecesi)	65,07	Orta Güçlükte	39,07	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
5. Metin (Bu Nehir Bizim)	71,74	Kolay	40,76	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
6. Metin (Okland Adası)	65,70	Orta Güçlükte	39,13	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
7. Metin (Deprem)	75,26	Kolay	43,72	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
8. Metin (Boğaç Han)	85,03	Kolay	50,69	Bağımsız Okuma 5, 6, 7. Sınıf
9. Metin (Çocuk Bahçesindeki Bekçi)	71,47	Kolay	42,08	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
10. Metin (Özgürlük)	89,61	Çok Kolay	52,88	Bağımsız Okuma 5, 6, 7. Sınıf
11. Metin (Çitlembik)	78,01	Kolay	43,65	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
12. Metin (Spor ve Beden)	66,26	Orta Güçlükte	40,16	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
13. Metin (İyiliğin Değerini Bilen Kim?)	86,78	Kolay	50,32	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
14. Metin (Büyüklerle Saygı)	61,31	Orta Güçlükte	35,81	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
15. Metin (Yaşama Sevinci)	84,77	Kolay	49,58	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
16. Metin (Barkod)	62,15	Orta Güçlükte	36,97	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
17. Metin (Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor)	56,17	Orta Güçlükte	33,49	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
18. Metin (Akıllı Ulaşım Sistemleri)	39,43	Zor	27,05	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
Genel Ortalama	69,51	Kolay	41,17	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf

*AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı) / AOD (Ateşman Okunabilirlik Düzeyi) / ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı) / ÇOD (Çetinkaya Okunabilirlik Düzeyi)

Ateşman'ın belirlediği düzey aralıklarına göre yukarıdaki tabloda ele alınan 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 18 metinden 1'i çok kolay, 8'i kolay, 8'i orta güçlükte, 1'i zor olarak belirlenmiştir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 69,51 ve kolay düzey olarak tespit edilmiştir.

Çetinkaya'nın belirlemiş olduğu düzey aralıklarına göre ise yukarıdaki tabloda ele alınan 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 18 metinden 2'si bağımsız okuma ve 5, 6, 7. sınıf seviyesinde, 13'ü eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesinde, 3'ü engelli okuma ve 10, 11, 12. sınıf seviyesindedir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 41,17; eğitsel okuma ve 8, 9.sınıf seviyesindedir.

6. sınıf düzeyinde incelenen ilk kitap Ata Yayıncılık tarafından hazırlanmıştır. Tablo 19'da 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya formüllerine göre okunabilirlik puanları ve düzeyleri yer almaktadır:

Tablo 19

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Ata Yayıncılık)				
Metin Adı	AOP*	AOD*	ÇOP*	ÇOD*
1. Metin (Vermek Çoğalmaktır)	73,71	Kolay	44,03	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
2. Metin (Canım Aliye, Ruhum Filiz)	75,30	Kolay	43,77	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
3. Metin (Kuşlar)	67,71	Orta Güçlükte	40,41	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
4. Metin (Finlandiya'dan)	65,97	Orta Güçlükte	40,914	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
5. Metin (Ak Sakallı Bilge Dede)	81,85	Kolay	47,57	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
6. Metin (Aslanla Fare)	83,13	Kolay	49,89	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
7. Metin (Gazi'yi Görmeye Gelen Ana)	85,14	Kolay	49,64	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
8. Metin (1 Kişi = ?)	79,72	Kolay	47,72	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
9. Metin (Bayram Günleri)	54,27	Orta Güçlükte	34,90	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
10. Metin (Uygarlıklar Diyarı Haran)	49,81	Orta Güçlükte	33,41	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
11. Metin (Kiraz Yaylaları)	63,07	Orta Güçlükte	39,97	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
12. Metin (Son Kuşlar)	66,12	Orta Güçlükte	40,47	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
13. Metin (İhtiyar Çilingir)	76,25	Kolay	45,66	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
14. Metin (Büyük Ustayı Ziyaret)	86,17	Kolay	49,33	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
15. Metin (Yaşadıklarım Ve Düşlediklerim)	64,23	Orta Güçlükte	38,83	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
16. Metin (Sufi İle Pufi)	75,57	Kolay	45,32	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
17. Metin (Yosun Pilleri)	33,92	Zor	23,78	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
18. Metin (Aziz Sancar)	71,86	Kolay	40,79	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
19. Metin (Basketbol Oynamak Boy Uzatır Mı?)	61,91	Orta Güçlükte	38,02	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
20. Metin (Sağlıklı Olma Sanatı)	67,42	Orta Güçlükte	41,54	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
21. Metin (Tadı Olmayan Bir Şeyi Neden İçeyim Ki?)	81,77	Kolay	48,50	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
Genel Ortalama	69,76	Kolay	42,12	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf

*AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı) / AOD (Ateşman Okunabilirlik Düzeyi) / ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı) / ÇOD (Çetinkaya Okunabilirlik Düzeyi)

Tablo 19'da görüldüğü üzere Ateşman'ın belirlediği düzey aralıklarına göre incelenen 6. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 21 metinden 11'i kolay, 9'u orta

güçlükte, 1'i zor olarak belirlenmiştir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 69,76 ve kolay düzey olarak tespit edilmiştir. Ders kitabındaki metinlerin Çetinkaya'nın belirlediği düzey aralıklarına göre incelenmesi sonucunda 21 metinden 19'u eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesinde; 2'si engelli okuma ve 10, 11, 12. sınıf seviyesindedir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 41,12 ve eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyindedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya formüllerine göre okunabilirlik puanları ve düzeylerine ilişkin bulgulara Tablo 20'de yer verilmiştir:

Tablo 20

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB1)				
Metin Adı	AOP*	AOD*	ÇOP*	ÇOD*
1. Metin (Bu Da Benim Öyküm)	63,01	Orta Güçlükte	37,01	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
2. Metin (Canım Kitaplığım)	77,73	Kolay	44,96	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
3. Metin (Türk Askerinin Cesareti)	67,97	Orta Güçlükte	38,98	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
4. Metin (Yaşlı Nine)	79,87	Kolay	46,49	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
5. Metin (15 Temmuz)	36,48	Zor	26,06	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
6. Metin (Aziz Sancar)	61,71	Orta Güçlükte	36,49	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
7. Metin (İnsanlar Zamanı Eskiden Nasıl Ölçerdi?)	64,07	Orta Güçlükte	38,03	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
8. Metin (Teknoloji Bağımlılığı)	46,21	Zor	27,85	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
9. Metin (Vermek Çoğalmaktır)	73,71	Kolay	44,03	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
10. Metin (Gümüş Kanat)	78,18	Kolay	45,12	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
11. Metin (Merak Ettiklerimiz)	59,87	Orta Güçlükte	36,30	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
12. Metin (Afyon)	62,19	Orta Güçlükte	37,70	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
13. Metin (Su Kirliliği)	54,30	Orta Güçlükte	32,15	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
14. Metin (Tarhananın Öyküsü)	53,90	Orta Güçlükte	34,09	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
15. Metin (Bisiklet Zamanı)	62,44	Orta Güçlükte	37,59	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
16. Metin (Yemek, İçmek Ve Sindirmek)	65,20	Orta Güçlükte	39,38	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
17. Metin (Obezite Hakkında 10 Soru 10 Cevap)	57,41	Orta Güçlükte	32,24	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
18. Metin (Sen De Bir İyilik Yap)	76,45	Kolay	43,63	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
19. Metin (Dostluğa Dair)	71,04	Kolay	42,07	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
Genel Ortalama	63,78	Orta Güçlükte	37,90	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf

*AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı) / AOD (Ateşman Okunabilirlik Düzeyi) / ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı) / ÇOD (Çetinkaya Okunabilirlik Düzeyi)

Tablo 20’de görüldüğü gibi Ateşman’ın belirlediği düzey aralıklarına göre bu tabloda ele alınan 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki 19 metinden 6’sı kolay, 11’i orta güçlükte, 2’si zor olarak belirlenmiştir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 63,78 ve orta güçlüktedir.

Çetinkaya'nın belirlediği düzey aralıklarına göre Tablo 20'de ele alınan 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki 19 metinden 14'ü eğitsel okuma ve 8,9.sınıf seviyesinde, 5'i engelli okuma ve 10, 11, 12. sınıf seviyesindedir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 37,9 ve eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir.

6. sınıf düzeyinde incelenen son kitap da MEB Yayını olarak hazırlanmıştır. Tablo 21'de 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya formüllerine göre okunabilirlik puanları ve düzeyleri yer almaktadır:

Tablo 21

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB2)				
Metin Adı	AOP*	AOD*	ÇOP*	ÇOD*
1. Metin (Fahrünnisa)	72,22	Kolay	44,55	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
2. Metin (Mustafa Kemal Zafer Yolunda)	70,48	Kolay	39,65	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
3. Metin (Kastamonulu Şerife Bacı)	70,95	Kolay	40,17	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
4. Metin (İdare Lambası)	64,79	Orta Güçlükte	38,29	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
5. Metin (Ev Yaşamı)	71,81	Kolay	41,80	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
6. Metin (Kâmil)	71,87	Kolay	42,33	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
7. Metin (Sefiller)	74,84	Kolay	43,73	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
8. Metin (İki Çay, Biri Demli Olsun...)	69,92	Kolay	41,67	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
9. Metin (Adam Olmuş Çocuklar - Barış Manço)	66,31	Orta Güçlükte	39,25	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
10. Metin (Torunuma Mektuplar)	63,51	Orta Güçlükte	36,23	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
11. Metin (Terumi: Parmaklarla Okunan Çocuk Dergisi)	55,62	Orta Güçlükte	35,42	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
12. Metin (Canım Kitaplığım)	78,57	Kolay	45,18	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
13. Metin (Okumak)	65,73	Orta Güçlükte	40,43	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
14. Metin (Üç Boyutlu Yazıcılarla Çizimler Gerçeğe Dönüşüyor)	51,09	Orta Güçlükte	31,51	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
15. Metin (Piri Reis'in Eserleri)	54,54	Orta Güçlükte	34,22	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
16. Metin (İklim Değişikliği Ve Toplum)	49,34	Zor	31,70	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
17. Metin (Bir Boyacı İle Konuştum)	85,27	Kolay	48,55	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
18. Metin (Otobüs)	76,42	Kolay	44,18	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
19. Metin (Oya)	55,59	Orta Güçlükte	34,55	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
Genel Ortalama	66,78	Orta Güçlükte	39,65	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf

*AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı) / AOD (Ateşman Okunabilirlik Düzeyi) / ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı) / ÇOD (Çetinkaya Okunabilirlik Düzeyi)

Ateşman'ın belirlediği düzey aralıklarına göre yukarıdaki Tablo 21'de ele alınan 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 19 metinden 10'u kolay, 8'i orta güçlükte, 1'i zor olarak belirlenmiştir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 66,78 ve orta güçlükte olarak tespit edilmiştir. Çetinkaya'nın belirlemiş olduğu düzey aralıklarına göre bu tabloda ele alınan 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki

19 metinden 16'sı eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesinde, 3'ü engelli okuma ve 10, 11, 12. sınıf seviyesindedir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 39,65 ve eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir.

Araştırma kapsamında 7. sınıf düzeyinde üç ders kitabı incelenmiştir. İncelenen ilk kitaba ait metinlerin Ateşman ve Çetinkaya formüllerine göre okunabilirlik puanları ve düzeyleri Tablo 22'de düzenlenerek verilmiştir:

Tablo 22

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB1)				
Metin Adı	AOP*	AOD*	ÇOP*	ÇOD*
1. Metin (Arıların İlhamı)	74,78	Kolay	43,49	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
2. Metin (Munise)	71,67	Kolay	42,60	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
3. Metin (Ordular! İlk Hedefiniz)	73,92	Kolay	43,04	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
4. Metin (Öğretmeninizden Af Dileyeceksiniz)	70,52	Kolay	41,60	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
5. Metin (Barış Manço)	57,51	Orta Güçlükte	35,11	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
6. Metin (Sol Ayağım)	67,88	Orta Güçlükte	41,30	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
7. Metin (İnsanlarla Geçinme Sanatı)	57,60	Orta Güçlükte	35,07	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
8. Metin (Türk Mutfak Kültüründe Kahve)	45,52	Zor	30,18	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
9. Metin (Piri Reis)	66,54	Orta Güçlükte	38,78	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
10. Metin (2100'deki Yaşamdan Bir Gün)	57,06	Orta Güçlükte	34,46	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
11. Metin (Yeni Dünya)	55,42	Orta Güçlükte	33,17	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
12. Metin (Okumak Deyince)	59,24	Orta Güçlükte	35,69	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
13. Metin (Divan-I Lugatit Türk'ün Bulunuş Hikayesi)	68,59	Orta Güçlükte	42,29	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
14. Metin (Okumak Ayrıcalıktır, Herkes Okuyamaz)	66,46	Orta Güçlükte	40,42	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
15. Metin (İlk Kar)	50,49	Orta Güçlükte	34,99	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
16. Metin (Lavanta Kokulu Köy)	32,06	Zor	23,90	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
17. Metin (Moena Türk Köyü)	57,70	Orta Güçlükte	35,77	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
Genel Ortalama	60,76	Orta Güçlükte	37,17	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf

*AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı) / AOD (Ateşman Okunabilirlik Düzeyi) / ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı) / ÇOD (Çetinkaya Okunabilirlik Düzeyi)

Ateşman'ın belirlemiş olduğu düzey aralıklarına göre Tablo 22'de ele alınan 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 17 metinden 4'ü kolay, 11'i orta güçlükte, 2'si zor olarak belirlenmiştir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 60,76 ve orta güçlükte olarak belirlenmiştir. Çetinkaya'nın belirlediği düzey aralıklarına göre yukarıdaki tabloda ele alınan 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 17 metinden 13'ü eğitsel okuma ve 8,9.sınıf seviyesinde, 4'ü engelli okuma ve 10, 11, 12. sınıf seviyesindedir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 37,17 ve eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir.

Tablo 23'te 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik puanları ve düzeyleri yer almaktadır:

Tablo 23

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB2)				
Metin Adı	AOP*	AOD*	ÇOP*	ÇOD*
1. Metin (Çiçek Dürbünü)	64,22	Orta Güçlükte	37,38	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
2. Metin (Ana İşsiz Kalınca)	79,53	Kolay	45,78	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
3. Metin (Mürefteci Kadınlar ve Emin Astsubay)	73,77	Kolay	42,55	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
4. Metin (Sığırtmacı Mustafa'nın Öyküsü)	83,74	Kolay	47,67	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
5. Metin (Okumanın İşlevi)	60,75	Orta Güçlükte	36,26	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
6. Metin (Okumak Düşünmek İçindir)	92,13	Çok Kolay	54,47	Bağımsız Okuma 5, 6, 7. Sınıf
7. Metin (Tahta Bisiklet)	80,93	Kolay	46,47	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
8. Metin (Kaplumbağayla İki Ördek)	70,21	Kolay	41,58	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
9. Metin (Kızgın Bir Lira)	78,97	Kolay	45,28	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
10. Metin (Adını Göklere Yazdıran Çocuk)	71,67	Kolay	41,99	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
11. Metin (Başarıya Gitmek Mi, Başarıyı Çekmek Mi?)	80,79	Kolay	47,93	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
12. Metin ("A" Harfi)	66,63	Orta Güçlükte	40,61	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
13. Metin (Yusufluk)	86,07	Kolay	50,53	Bağımsız Okuma 5, 6, 7. Sınıf
14. Metin (Karagöz Nedir?)	58,952	Orta Güçlükte	37,26	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
15. Metin (Anadolu'da Kilim Demek)	69,501	Orta Güçlükte	41,09	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
16. Metin (İki Tekerlekli Özgürlük)	54,150	Orta Güçlükte	34,67	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
17. Metin (Futbolcu Olmaya Karar Vermişim)	68,184	Orta Güçlükte	41,52	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
18. Metin (Karlı Dağların Arkadaşı Ol)	66,613	Orta Güçlükte	40,17	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
19. Metin (Simit ve Peynirle Bilim İnsanı Öyküleri)	74,519	Kolay	43,31	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
20. Metin (Âşık Veysel Şatıroğlu)	67,369	Orta Güçlükte	41,04	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
21. Metin (Geleneksel Türk Sanatlarından Ebru)	59,711	Orta Güçlükte	36,47	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
22. Metin (Ağaçtan Oyma Su Tası)	83,993	Kolay	48,89	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
Genel Ortalama	72,38	Kolay	42,86	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf

*AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı) / AOD (Ateşman Okunabilirlik Düzeyi) / ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı) / ÇOD (Çetinkaya Okunabilirlik Düzeyi)

Ateşman'ın belirlediği düzey aralıklarına göre Tablo 23'te ele alınan 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 22 metinden 1'i çok kolay, 11'i kolay, 10'u orta güçlükte olarak tespit edilmiştir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 72,38 ve kolay düzey olarak belirlenmiştir. Çetinkaya formülündeki düzey aralıklarına göre yukarıdaki tabloda incelenen 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 22 metinden 2'si bağımsız okuma ve 5, 6, 7.sınıf düzeyinde, 20'si eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesinde olarak tespit edilmiştir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 42,86 ve eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir.

7. sınıflar düzeyinde incelenen son kitaba ilişkin bulgular Tablo 24'te Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik puanları ve düzeyleri açısından değerlendirilerek sunulmuştur:

Tablo 24

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Özgün Yayınları)				
Metin Adı	AOP*	AOD*	ÇOP*	ÇOD*
1. Metin (Karanfiller ve Domates Suyu)	70,92	Kolay	43,19	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
2. Metin (Ninenin Kitabı)	73,22	Kolay	42,50	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
3. Metin (Atatürk ve Anıları)	75,89	Kolay	44,32	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
4. Metin (Koca Seyit)	68,89	Orta Güçlükte	40,99	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
5. Metin (Meşe ile Saz)	87,36	Kolay	51,98	Bağımsız Okuma 5, 6, 7. Sınıf
6. Metin (Küçük Çocuk)	83,56	Kolay	47,89	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
7. Metin (Yıkamak Kolay)	64,38	Orta Güçlükte	39,93	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
8. Metin (İstiklâl Marşı'nın Kabulü)	62,26	Orta Güçlükte	36,95	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
9. Metin (Büyük Mimar Koca Sinan)	66,67	Orta Güçlükte	39,61	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
10. Metin (Küçük Yunus)	56,89	Orta Güçlükte	35,27	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
11. Metin (Son Leylek)	88,67	Kolay	51,38	Bağımsız Okuma 5, 6, 7. Sınıf
12. Metin (Anadolu Davulu)	77,60	Kolay	46,01	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
13. Metin (Bazı İnsanlar)	58,36	Orta Güçlükte	35,48	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
14. Metin (Karamsar ve İyimser Bakış Açısı)	70,62	Kolay	42,39	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
15. Metin (Ampulün İlk Yanışı)	63,73	Orta Güçlükte	38,48	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
16. Metin (İbni Sina)	73,85	Kolay	43,22	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
17. Metin (Işıklı Haberleşenler)	58,65	Orta Güçlükte	35	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
Genel Ortalama	70,68	Kolay	42,04	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf

*AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı) / AOD (Ateşman Okunabilirlik Düzeyi) / ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı) / ÇOD (Çetinkaya Okunabilirlik Düzeyi)

Tablo 24 incelendiğinde Ateşman'ın belirlediği düzey aralıklarına göre yukarıdaki tabloda ele alınan 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki 17 metinden 9'u kolay, 8'si orta güçlükte olduğu anlaşılmaktadır. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 70,68 ve kolay olarak belirlenmiştir. Çetinkaya'nın belirlediği düzey aralıklarına göre Tablo 24'te ele alınan 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 17 metinden 2'si bağımsız okuma ve 5, 6, 7. sınıf düzeyinde, 15'i eğitsel okuma ve 8,

9.sınıf seviyesindedir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 42,04 ve eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir.

Araştırma kapsamında incelenen son ders kitabı 8. sınıf düzeyindedir. Tablo 25'te 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik puanları ve düzeyleri düzenlenmiştir:

Tablo 25

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine ilişkin bulguları

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB)				
Metin Adı	AOP*	AOD*	ÇOP*	ÇOD*
1. Metin (İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine)	52,11	Orta Güçlükte	31,1	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
2. Metin (Kaşığı)	81,44	Kolay	46,35	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
3. Metin (Bayrağımızın Altında)	71,83	Kolay	43,91	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
4. Metin (Atatürk ve Müzik)	40,88	Zor	28,24	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
5. Metin (Kınalı Ali'nin Mektubu)	66,79	Orta Güçlükte	38,86	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
6. Metin (Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar)	30,09	Zor	19,35	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
7. Metin (Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri)	71,15	Kolay	41,29	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
8. Metin (Parktaki Bilim)	56,71	Orta Güçlükte	34,19	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
9. Metin (Portakal)	90,68	Çok Kolay	52,65	Bağımsız Okuma 8, 9. Sınıf
10. Metin (Dilimiz Kuşatma Altında)	48,50	Zor	30,27	Engelli Okuma 10, 11, 12. Sınıf
11. Metin (Eşref Saat)	57,80	Orta Güçlükte	37,14	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
12. Metin (Peri Bacaları)	84,39	Kolay	49,13	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
13. Metin (Göç Destanı)	74,82	Kolay	44,33	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
14. Metin (Bir Fincan Kahve)	64,2	Orta Güçlükte	40,09	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
15. Metin (Yılkı Atı)	74,29	Kolay	42,8	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
16. Metin (Gündüzünü Kaybeden Kuş)	71,94	Kolay	42,87	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
17. Metin (Haritada Bir Nokta)	71,58	Kolay	42,25	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
18. Metin (Kalbim Rumeli'de Kaldı)	68,38	Orta Güçlükte	39,65	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
Genel Ortalama	65,42	Orta Güçlükte	39,14	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf

*AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı) / AOD (Ateşman Okunabilirlik Düzeyi) / ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı) / ÇOD (Çetinkaya Okunabilirlik Düzeyi)

Tablo 25'e göre Ateşman'ın belirlemiş olduğu düzey aralıklarına göre 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 18 metinden 1'i çok kolay, 8'i kolay, 6'sı orta güçlükte, 3'ü zor olarak belirlenmiştir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 65,42 ve orta güçlüktedir. Aynı veriler Çetinkaya'nın belirlediği düzey aralıklarına göre değerlendirildiğinde incelenen 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki 18 metinden 1'i bağımsız okuma ve 5, 6, 7. sınıf düzeyinde, 12'si eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesinde, 5'i engelli okuma ve 10, 11, 12. sınıf seviyesinde olarak belirlenmiştir. Metinlerin okunabilirlik puanlarının genel ortalaması 39,14 ve eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemine bağlı olarak “6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler arasında okunabilirlik düzeyi bakımından fark var mıdır?” sorusu ele alınmıştır.

Bu probleme ilişkin bulgu elde edebilmek adına 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik değerleri tespit edilmiş ve her bir kitaptaki metinlerin okunabilirlik puanlarının ortalaması tespit edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda elde edilen bulgular Tablo 26'da sunulmuştur:

Tablo 26

6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ortalama okunabilirlik durumları

Türkçe Ders Kitapları	AOP*	ÇOP*	AOD*	ÇOD*
6. Sınıf (Ata Yayıncılık)	69,76	42,12	Kolay	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
6. Sınıf (MEB1)	63,78	37,90	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
6. Sınıf (MEB2)	66,78	39,65	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf

*AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı) / AOD (Ateşman Okunabilirlik Düzeyi) / ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı) / ÇOD (Çetinkaya Okunabilirlik Düzeyi)

Tablo 26'da görüldüğü üzere Ateşman'a göre 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 69,76 ve kolay düzey (Ata Yayıncılık), 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 63,78 ve düzeyi orta güçlükte ve 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB2) metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 66,78 ve düzeyi orta güçlüktedir. Ateşman'ın okunabilirlik düzeyine göre 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının tümünün okunabilirlik bakımından aynı düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır.

Çetinkaya'ya göre 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Ata Yayıncılık) metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 42,12, eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyi, 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 37,90, eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyi, 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB2) metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 39,65, eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyindedir. Çetinkaya'nın okunabilirlik düzey aralıklarına göre 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının aynı düzeyde fakat sınıf seviyesinin üstünde olduğu görülmektedir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu başlık altında çalışmanın üçüncü alt problemine yönelik “7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler arasında okunabilirlik düzeyi bakımından fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır.

Bu probleme ilişkin bulgu elde edebilmek adına 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik değerleri tespit edilmiş ve her bir kitaptaki metinlerin okunabilirlik puanlarının ortalaması tespit edilmiştir. Tablo 27’de 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik durumlarına yer verilmiştir:

Tablo 27

7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ortalama okunabilirlik durumları

Türkçe Ders Kitapları	AOP*	ÇOP*	AOD*	ÇOD*
7. Sınıf (MEB1)	60,76	37,17	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
7. Sınıf (MEB2)	72,38	42,86	Kolay	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
7. Sınıf (Özgün Yayınları)	70,68	42,04	Kolay	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf

*AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı) / AOD (Ateşman Okunabilirlik Düzeyi) / ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı) / ÇOD (Çetinkaya Okunabilirlik Düzeyi)

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere Ateşman’a göre 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 60,76 ve düzeyi orta güçlükte, 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB2) metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 72,38 ve kolay düzey, 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Özgün Yayınları) metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 70,68 ve kolay düzeydir. Ateşman’ın okunabilirlik düzeyine göre 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının tümünün okunabilirlik açısından aynı düzeyde olmadığı görülmektedir.

Çetinkaya’ya göre 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 37,17, eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyi, 7. sınıf Türkçe ders

kitabındaki (MEB2) metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 42,86, eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyi, 7.sınıf Türkçe ders kitabındaki (Özgün Yayınları) metinlerin ortalama okunabilirlik puanı 42,04, eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyindedir. Çetinkaya'nın okunabilirlik düzey aralıklarına göre 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının aynı düzeyde ana seviye üstü olduğu anlaşılmaktadır.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde çalışmanın dördüncü alt problemine ilişkin “Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler okunabilirlik düzeyleri bakımından hiyerarşik bir sıralamaya sahip midir?” sorusu ele alınmaktadır.

Bu alt probleme ilişkin bulgu elde edebilmek için Ateşman ve Çetinkaya okunabilirlik formüllerine göre ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik puanları belirlenmiş ve her bir kitaptaki metinlere ait okunabilirlik puanlarının genel ortalaması tespit edilmiştir. Tablo 28’de ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya formüllerine göre ortalama okunabilirlik puanları gösterilmektedir.

Tablo 28.
Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik puan ortalamaları

Türkçe Ders Kitapları	AOP*	ÇOP*
5. Sınıf (Anıttepe Yayıncılık)	69,51	41,17
6.Sınıf (Ata Yayıncılık)	69,76	42,12
6. Sınıf (MEB1)	63,78	37,90
6. Sınıf (MEB2)	66,78	39,65
7. Sınıf (MEB1)	60,76	37,17
7. Sınıf (MEB2)	72,38	42,86
7. Sınıf (Özgün Yayınları)	70,68	42,04
8. Sınıf (MEB)	65,42	39,14

*AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı) // ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı)

Tablo 28 incelendiğinde Ateşman’ın okunabilirlik formülüne göre 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Anıttepe Yayıncılık) metinlerin okunabilirlik puan ortalamasının 69,51; 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Ata Yayıncılık) metinlerin okunabilirlik puan ortalamasının 69,76; 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin okunabilirlik puan ortalamasının 63,78; 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki

(MEB2) metinlerin okunabilirlik puan ortalamasının 66,78; 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin okunabilirlik puan ortalamasının 60,76; 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB2) metinlerin okunabilirlik puan ortalamasının 72,38; 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Özgün Yayınları) metinlerin okunabilirlik puan ortalamasının 70,68 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB) metinlerin okunabilirlik puan ortalamasının 65,42 olduğu görülmektedir.

Çetinkaya'nın okunabilirlik formülüne göre aynı tabloda 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Anıttepe Yayıncılık) metinlerin okunabilirlik puan ortalaması 41,17; 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Ata Yayıncılık) metinlerin okunabilirlik puan ortalaması 42,12; 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin okunabilirlik puan ortalaması 37,9; 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB2) metinlerin okunabilirlik puan ortalaması 39,65; 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin okunabilirlik puan ortalaması 37,17; 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB2) metinlerin okunabilirlik puan ortalaması 42,86; 7.sınıf Türkçe ders kitabındaki (Özgün Yayınları) metinlerin okunabilirlik puan ortalaması 42,04 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB) metinlerin okunabilirlik puan ortalaması 39,14 olarak belirlenmiştir.

Her iki formüle göre elde edilen puan ortalamalarının düzeylerine ilişkin değerlendirmeler ise topluca Tablo 29'da gösterilmiştir:

Tablo 29

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik puan ortalamalarının düzeyleri

Türkçe Ders Kitapları	AOD*	ÇOD*
5. Sınıf (Anıttepe Yayıncılık)	Kolay	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
6.Sınıf (Ata Yayıncılık)	Kolay	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
6. Sınıf (MEB1)	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
6. Sınıf (MEB2)	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
7. Sınıf (MEB1)	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
7. Sınıf (MEB2)	Kolay	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
7. Sınıf (Özgün Yayınları)	Kolay	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf
8. Sınıf (MEB)	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma 8, 9. Sınıf

* AOD (Ateşman Okunabilirlik Düzeyi) / ÇOD (Çetinkaya Okunabilirlik Düzeyi)

Tablo 29’da Ateşman’ın okunabilirlik düzey aralıklarına göre 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Anıttepe Yayıncılık) metinlerin okunabilirlik düzeyi kolay, 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Ata Yayıncılık) metinlerin okunabilirlik düzeyi kolay, 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin okunabilirlik düzeyi orta güçlükte, 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB2) metinlerin okunabilirlik düzeyi orta güçlükte, 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin okunabilirlik düzeyi orta güçlükte, 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB2) metinlerin okunabilirlik düzeyi kolay, 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Özgün Yayınları) metinlerin okunabilirlik düzeyi kolay ve 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB) metinlerin okunabilirlik düzeyi orta güçlükte olarak belirlenmiştir. Bulgular Çetinkaya’nın okunabilirlik düzey aralıklarına göre tüm ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesinde olduğunu göstermektedir.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarının Ateşman ve Çetinkaya formüllerine göre okunabilirlik durumları bakımından hiyerarşik, sınıf düzeyine göre artan seviyeye sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini inceleyen bu çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılan sonuçlar ve bu çalışma ile benzer çalışmaların sonuçlarına yönelik karşılaştırmalar yer almaktadır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Çalışmanın birinci alt probleminde “Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun mudur?” sorusuna cevap aranmış ve Ateşman ile Çetinkaya’nın okunabilirlik formüllerine göre değerlendirmeler yapılmıştır.

5. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Anıttepe Yayıncılık) metinlerin Ateşman’ın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 69,51 ve kolay düzey olarak tespit edilmiştir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde metinlerin kolay düzeyde olmasının beklenebileceği ve buna göre 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumunun öğrenci seviyelerine uygun olduğu söylenebilir. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Anıttepe Yayıncılık) metinlerin Çetinkaya’nın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 41,17 olmakla birlikte eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde bağımsız okuma ve 5, 6, 7. sınıf seviyesinde olması beklenen 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumu öğrenci seviyelerine uygun değil, öğrenci seviyelerinin üzerindedir. Özçetin ve Karakuş (2020) çalışmalarında 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici ve bilgilendirici metinleri okunabilirlik bakımından karşılaştırmıştır. Çalışmanın sonucunda bu çalışmada Çetinkaya formülüne göre elde edilen sonuç ile benzer olarak metinlerin 5. sınıf öğrenci düzeylerinin üzerinde metinler oldukları tespit edilmiştir. Fakat bu çalışmadan farklı olarak Ateşman’ın formülüne göre metinlerin öğrenci seviyelerinin üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Ata Yayıncılık) metinlerin Ateşman’ın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 69,76 ve kolay düzey olarak tespit edilmiştir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde metinlerin kolay düzeyde olmasının beklenebileceği ve bu sonuca göre 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin

okunabilirlik durumunun öğrenci seviyelerine uygun olduğu söylenebilir. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Ata Yayıncılık) metinlerin Çetinkaya'nın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 41,12 olmakla birlikte eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde bağımsız okuma ve 5, 6, 7. sınıf seviyesinde olması beklenen 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumu öğrenci seviyelerine uygun değil, öğrenci seviyelerinin üzerindedir.

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin Ateşman'ın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 63,78 ve orta güçlükte olarak belirlenmiştir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde metinlerin kolay düzeyde olmasının beklenebileceği ve bu sonuca göre 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumu öğrenci seviyelerine uygun değil, öğrenci seviyelerinin üzerinde olduğu söylenebilir. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin Çetinkaya'nın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 37,90 olmakla birlikte eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde bağımsız okuma ve 5, 6, 7. sınıf seviyesinde olması beklenen 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumu öğrenci seviyelerine uygun değil, öğrenci seviyelerinin üzerindedir.

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB2) metinlerin Ateşman'ın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 66,78 ve orta güçlükte olarak belirlenmiştir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde metinlerin kolay düzeyde olmasının beklenebileceği ve buna göre 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumunun öğrenci seviyelerine uygun değil, öğrenci seviyelerinin üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB2) metinlerin Çetinkaya'nın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 39,65 olmakla birlikte eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir. Sınıf seviyesi açısından bakıldığında bağımsız okuma ve 5, 6, 7. sınıf seviyesinde olması beklenen 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumu öğrenci seviyelerine uygun değil, öğrenci seviyelerinin üzerinde olduğu görülmektedir.

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin Ateşman'ın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 60,76 ve orta güçlüktedir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde metinlerin kolay düzeyde olmasının beklenebileceği ve bu sonuca göre 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumunun öğrenci seviyelerine uygun değil, öğrenci seviyelerinin üzerinde olduğu söylenebilir. 7.sınıf

Türkçe ders kitabındaki (MEB1) metinlerin Çetinkaya'nın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 37,17 olmakla birlikte eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde bağımsız okuma ve 5, 6, 7. sınıf seviyesinde olması beklenen 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumu öğrenci seviyesinin üzerindedir.

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB2) metinlerin Ateşman'ın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 72,38 ve kolay düzey olarak belirlenmiştir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde metinlerin kolay düzeyde olmasının beklenebileceği ve bu sonuca göre 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumunun öğrenci seviyelerine uygun olduğu söylenebilir. 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB2) metinlerin Çetinkaya'nın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 42,86 olmakla birlikte eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde bağımsız okuma ve 5, 6, 7. sınıf seviyesinde olması beklenen 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumu öğrenci seviyelerine uygun değil, öğrenci seviyelerinin üzerinde görülmektedir.

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Özgün Yayınları) metinlerin Ateşman'ın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 70,68 ve kolay düzey olarak belirlenmiştir. Yedinci sınıflar için metinlerin kolay düzeyde olmasının beklenebileceği ve buna göre 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumunun öğrenci seviyelerine uygun olduğu söylenebilir. 7.sınıf Türkçe ders kitabındaki (Özgün Yayınları) metinlerin Çetinkaya'nın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 42,04 olmakla birlikte eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde bağımsız okuma ve 5, 6, 7. sınıf seviyesinde olması beklenen 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumu öğrenci seviyelerine uygun değil, öğrenci seviyelerinin üzerindedir. Güven (2014) çalışmasında bu çalışmaya benzer şekilde 7. sınıf ders kitabında yer alan metinlerin genel itibariyle 7. sınıf öğrencilerine yönelik metinlerin olması gereken okunabilirlik düzeyi olan “Bağımsız Okuma” düzeyinde olmadığını tespit etmiştir.

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB) metinlerin Ateşman'ın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 65,42 ve orta güçlükte olarak belirlenmiştir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde metinlerin orta güçlükte olmasının beklenebileceği ve bu sonuca göre 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumunun

öğrenci seviyelerine uygun olduğu söylenebilir. 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB) metinlerin Çetinkaya'nın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 39,14 olmakla birlikte eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir. Buna göre 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB) metinlerin okunabilirlik durumu öğrenci seviyelerine uygundur. Bağcı ve Ünal (2013) çalışmalarında bu çalışmaya benzer şekilde 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çoğunluğunun eğitsel düzeyde olduğunu ve öğrenci seviyelerine uygun olduğunu tespit etmiştir. Ateşal (2014) çalışmasında bu çalışmadan farklı olarak 8-10. sınıf “Türkçe ve Türk Kültürü” ders kitabının hedef kitlenin yaş seviyesine uygunluğunu ölçmüş ve sonucunda uygun olmadığını tespit etmiştir.

Çalışmanın ikinci alt probleminde “6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler arasında okunabilirlik düzeyi bakımından fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmış ve Ateşman ile Çetinkaya'nın okunabilirlik formüllerine göre değerlendirmeler yapılmıştır. Ateşman'ın okunabilirlik formülüne göre 6. sınıf Türkçe ders kitaplarından biri (Ata Yayıncılık) kolay düzeyde iken diğer ikisi (MEB1, MEB2) orta güçlüktedir. Buna göre 6. sınıf Türkçe ders kitapları arasında okunabilirlik düzeyi bakımından fark olduğu görülmektedir. Çetinkaya'nın okunabilirlik formülüne göre 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının tümü eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyindedir. Buna göre 6. sınıf Türkçe ders kitapları arasında okunabilirlik düzeyi bakımından fark olmadığı görülmektedir.

Çalışmanın üçüncü alt probleminde “7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler arasında okunabilirlik düzeyi bakımından fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmış ve Ateşman ile Çetinkaya'nın okunabilirlik formüllerine göre değerlendirmeler yapılmıştır. Ateşman'ın okunabilirlik formülüne göre 7. sınıf Türkçe ders kitaplarından biri (MEB1) orta güçlükte iken diğer ikisi (MEB2, Özgün yayınları) kolay düzeydedir. Buna göre 7. sınıf Türkçe ders kitapları arasında okunabilirlik düzeyi bakımından fark olduğu görülmektedir. Çetinkaya'nın okunabilirlik formülüne göre 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının tümü eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyindedir. Buna göre 7.sınıf Türkçe ders kitapları arasında okunabilirlik düzeyi bakımından fark olmadığı görülmektedir.

Çalışmanın dördüncü alt probleminde “Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler okunabilirlik düzeyleri bakımından hiyerarşik bir sıralamaya sahip midir?” sorusuna cevap aranmış ve ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler arasında okunabilirlik düzeyleri bakımından hiyerarşik bir sıralamanın olmadığı görülmüştür. Zorbaz (2007) çalışmasında ilkokul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan masalları okunabilirlik açısından incelemiş ve bu çalışmaya paralel şekilde sınıf seviyelerine göre metinlerin ortalama okunabilirlik seviyelerinde belirgin bir değişimin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. İskender (2013) yaptığı çalışmada Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik seviyeleriyle sınıf seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir. Bu çalışmanın sonucuna benzer bir tespit olarak çalışmaya göre 5. sınıftan 8. sınıfa doğru okunabilirlik düzeyleri anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Demir ve Çeçen (2013) çalışmalarında bu çalışmadan farklı olarak ilköğretim 1 ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri incelemiştir. Çalışmada 1 ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki ortalama okunabilirlik seviyelerinin birinci sınıftan beşinci sınıfa doğru düzenli bir şekilde zorlaştığı tespit edilmiştir. Çakıroğlu (2015) çalışmasında 1-4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri okunabilirlik bakımından incelemiş ve bu çalışmadan farklı olarak sınıf düzeyi arttıkça metinlerin okunabilirlik düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır. Bora (2019) çalışmasında bu çalışmaya benzer şekilde metinlerin okunabilirlik yönünden güçlük düzeylerinin sınıf seviyelerine göre belirgin şekilde artmadığını tespit etmiştir.

Çalışmanın ana problemi “Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler okunabilirlik düzeyleri açısından hangi düzeydedir?” sorusudur. Bulgulardan elde edilen sonuçlara göre ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri Ateşman’ın okunabilirlik formülüne göre şu şekildedir:

- 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Anıttepe Yayıncılık) kolay,
- 6. sınıf Türkçe ders kitabı (Ata Yayıncılık) kolay,
- 6. sınıf Türkçe ders kitabı (MEB1) orta güçlükte,
- 6. sınıf Türkçe ders kitabı (MEB2) orta güçlükte,
- 7. sınıf Türkçe ders kitabı (MEB1) orta güçlükte,

7. sınıf Türkçe ders kitabı (MEB2) kolay,
7. sınıf Türkçe ders kitabı (Özgün Yayınları) kolay,
8. sınıf Türkçe ders kitabı (MEB) orta güçlüktedir.

Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu (2007) çalışmalarında 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri bilgilendirici ve öyküleyici olarak tasnif etmiş ve okunabilirlik durumları bakımından karşılaştırmıştır. Çalışmanın sonucuna göre öyküleyici metinlerin okunabilirlik puanlarının bilgilendirici metinlere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. İskender (2013) çalışmasında bu çalışmadan farklı olarak 5, 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik puan ortalamalarının tümünün orta güçlükte olduğunu tespit etmiştir. Bağcı ve Ünal (2013) çalışmalarında bu çalışmadan farklı olarak 8. sınıf Türkçe metinlerinin çoğunluğunun orta güçlükte olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mirzaoğlu ve Akın (2015) çalışmalarında 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlere göre okunabilirlik bakımından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Özdemir (2016) çalışmasında 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlere göre okunabilirlik seviyelerinin daha zor olduğunu, metinlerin kolaydan zora sıralanmadığını tespit etmiştir. Bora (2019) çalışmasında 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri türlerine göre ayırmış ve metinlerin okunabilirlik düzeylerinin bu çalışmaya benzer şekilde çok kolay, kolay, orta güçlükte ve zor şeklinde değişim gösterdiğini tespit etmiştir. Şakiroğlu (2020) çalışmasında 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin okunabilirlik seviyelerinin orta güçlükte, kolay ve çok kolay şeklinde değiştiği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmanın bulguları dikkate alındığında zor düzey olarak tespit edilen metinlerin bilgilendirici metinler olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak bu çalışma ile Şakiroğlu'nun (2020) çalışmasının paralellik gösterdiği söylenebilir.

Bulgulardan hareketle Çetinkaya'nın okunabilirlik formülüne göre incelenen tüm ortaokul Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi bakımından eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesinde olduğu görülmüştür. Bozlak (2017) çalışmasında 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinleri incelemiş ve bu çalışmada olduğu gibi daha çok eğitsel okuma düzeyinde olduklarını tespit etmiştir. Bora (2019) çalışmasında 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri

türlerine göre sınıflamış ve metinlerin okunabilirlik düzeylerinin bu çalışmaya benzer şekilde genellikle eğitsel okuma düzeyinde olduğunu tespit etmiştir.

5.1. Öneriler

Bu bölümde çalışmanın sonuçlarından hareketle geliştirilen öneriler yer almaktadır. Bu çalışmada:

Ders kitaplarına seçilecek metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi,

Okunabilirlik seviyeleri öğrencilerin sınıf seviyelerinin altında veya üstünde olan metinlerin ders kitaplarına alınmaması,

Aynı eğitim öğretim döneminde aynı sınıf seviyesinde kullanılmak üzere hazırlanan farklı ders kitaplarının okunabilirlik düzeyi bakımından farklılık göstermemesi ve tümünün öğrencilerin sınıf seviyesine uygun olması,

Öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik seviyesinin de bu duruma uygun şekilde artması,

Araştırmacıların faydalanabilmesine olanak sağlayacak okunabilirlik çalışmalarının artması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2011). *Yazılı ve Sözlü Anlatım: Okuma-Dinleme Konuşma-Yazma* (15. baskı). Akçağ Yayınları.
- Akyol, H. (2020). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi* (18. baskı). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786050370171>
- Alpan, G. (2008). Ders kitaplarındaki metin tasarımı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 107-134. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/256328>
- Arıcı, A. F. (2018). *Okuma eğitimi* (4.baskı). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786055885410>
- Ateşal, Z. (2014). 8-10. sınıf “Türkçe ve Türk Kültürü” ders kitabının hedef yaş düzeyine uygunluğu. *Turkophone*, 1(1), 62-73. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/177719>
- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *Dil Dergisi*, (58), 71-74. <http://www.atesman.info/wp-content/uploads/2015/10/Atesman-okunabilirlik.pdf>
- Ayhan, Y. (2010). İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabı resimlemelerinin biçim ve içerik açısından 11 yaş grubuna uygunluğu ve aynı yaş grubu öğrencilerin yaptığı resimlemelerle karşılaştırılması [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Aytaş, G. (2005). Okuma eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-470. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/256384>
- Bağcı, H. ve Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28. <http://www.anadiliegitimi.com/en/download/article-file/14862>
- Balcı, A. (2016). *Okuma ve anlama eğitimi* (2. baskı). Pegem Akademi.
- Baş B. (2003). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarında metin türleri üzerine bir inceleme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 257. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/156771>
- Baş, B. ve İnan Yıldız, F. (2015). 2. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 52-61. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/161103>
- Bezirci, B. ve Yılmaz, A. E. (2010). Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesi üzerine bir yazılım kütüphanesi ve Türkçe için yeni bir okunabilirlik ölçütü. *Dokuz*

Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi, 12(3), 49-62. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/589339>

Biçer, N. ve Alan Y. (2017). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin karşılaştırılması. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(3), 1130-1139. <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.304070>

Bolat, K. (2016). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

Bora, A. (2019). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.

Bozlak, Ü. G. (2018). 2016-2017 ve 2017-2018 eğitim ve öğretim yıllarında 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Uzun-Çetinkaya formülü ile okunabilirlik düzeyleri. Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, 6(14), 209-234. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/427193>

Bulut, M. ve Orhan, S. (2012). Türkçe-edebiyat ders kitaplarının dil ve kültür aktarımındaki rolü ve önemi üzerine bir inceleme. The Journal Of Academic Social Science Studies, 5(8), 297-311. https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/79201/makaleler/5/8/arastmx_79201_5_pp_297-311.pdf

Coşkun, E. (2002). Okumanın hayatımızdaki yeri ve okuma sürecinin oluşumu. Türklük Bilimi Araştırmaları. c. 11. 231-244. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/156741>

Coşkun, H. (2014). Türkçe öğretmeni adaylarının amaca uygun metin yazma becerilerinin belirlenmesi [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.

Çakıroğlu, O. (2015). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öğrenme güçlüğü olan öğrenciler açısından değerlendirilmesi. İlköğretim Online, 14 (2), 671-681. <http://dx.doi.org/10.17051/io.2015.31984>

Çakmak, G. ve Çil, E (2014). 4. sınıf fen ve teknoloji ders kitabının okunabilirlik formülleriyle değerlendirilmesi: Canlılar dünyasını gezelim, tanıyalım ünite örneği. Turkish Journal Of Educational Studies, 1(3). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/402917>

Çaycı, B. ve Demir, M. K. (2006). Okuma ve anlama sorunu olan öğrenciler üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 4(4), 437-458. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/256361>

- Çeçen, M. ve Aydemir, F. (2011). Okul öncesi hikâye kitaplarının okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 185-194. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/182987>
- Çelik, T., Çetinkaya, G. ve Aydoğan-Yenmez, A. (2020). Ortaokul matematik ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliği ve anlaşılabilirliği üzerine öğretmen-öğrenci görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53(1), 1-28. <https://dx.doi.org/10.30964/auebfd.544757>
- Çetinkaya, G. (2010). Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A. ve Melanlıoğlu, D. (2007). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (Elektronik)*, 6(22), 206-219. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/69981>
- Çinpolat, E. (2019). Miyase Sertbarut'un kitaplarının okunabilirlik düzeyleri [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ordu Üniversitesi.
- Delice, A., Aydın, E. ve Kardeş, D. (2009). Öğretmen adayı gözüyle matematik ders kitaplarında görsel öğelerin kullanımı. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 8(16), 75-92. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/199555>
- Demir, M. ve Çeçen, M. A. (2013). İlköğretim I-V. sınıflar Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 197, 80- 94. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/442034>
- Dilidüzgün, Ş. (2017). *Metindilbilim ve Türkçe öğretimi: Uygulamalı bir yaklaşım*. Anı Yayıncılık.
- DuBay, W. H. (2004). The principles of readability. CA, US: Impact Information. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED490073.pdf>
- Durukan, E. (2014). Metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile öğrencilerin okuma becerileri arasındaki ilişki. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(3), 68-76. <http://www.anadiliegitimi.com/en/download/article-file/14896>
- Ekmen, H. (2009). 2005 programına göre hazırlanan 7. sınıf Türkçe ders kitabının söz varlığı bakımından incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kocatepe Üniversitesi.
- Eraslan, F. (2008). Eğitsel içerikli web sitelerinin okunabilirlik açısından incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.

- Erdem, C. (2011). Dil ve anlatım ders kitaplarındaki metinlerin kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Erdevir, M. (2019). Öğrencilerinin yazılı metinlerinde düşünce alt yapısı [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Erol, H. F. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında okunabilirlik. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi, 50(50), 29-38. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/158389>
- Epçaçan, C. (2018). Okuma ve anlama becerilerinin öğretim sürecine etkisi üzerine bir değerlendirme. Turkish Studies, 13(19), 615-630. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies>.
- Gökçek, Ş., Yalı Baştuğ Ç. ve Atmış, A. (2022). İlkokullarda yetiştirme programı (İYEP) Türkçe etkinlik kitabında bulunan metinlerin okunabilirlik düzeyleri. Turkish Studies - Education, 17(1), 113-123. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.57275>
- Gözüküçük, M. (2019). Ses esaslı ilk okuma yazma öğretimi ve yapılandırmacılık. F. Susar Kırmızı ve E. Ünal (Ed.) *İlk okuma yazma öğretimi: Yeni programa uygun* içinde (3. baskı, s. 1-33). Anı Yayıncılık.
- Güneş, F. (1997) *Okuma Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi*. Ocak yayınları.
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 1(1), 1-12. <http://www.anadiliegitimi.com/en/download/article-file/14879>
- Güneş, F. (2019). *İlkokuma yazma öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786052416068>
- Hızarcı, S. H. (2009). İlköğretim 6. sınıf yeni sosyal bilgiler ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerinin incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Johnson, A. P. (2017). *Okuma ve yazma öğretimi* (A. Benzer çev. ed.). Pegem Akademi. (Orijinal metin basım tarihi 2008)
- Johnson, K. (1998). Readability. <http://www.timetabler.com/readable.pdf> adresinden 25.02.2022 tarihinde edinilmiştir.
- İskender, E. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kelime ve cümle yapılarıyla okunabilirlik düzeyleri arasındaki ilişki [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Kabapınar, F. (2021). Davranışçı ve yapılandırmacı öğrenme anlayışları temelinde fen bilimleri ders kitaplarına bakmak. Ö. Demirel ve K. Kiroğlu (Ed.) *Ders*

- Kitabı İncelemesi* içinde (5. baskı, s. 214-239). Pegem Akademi.
<https://doi.org/10.14527/9786050370058>
- Karadağ, R. ve Yurdakal, İ. H.(2020). Okuma Eğitimi. Fatma Susar Kırmızı (Ed.) *İlk ve ortaokullarda Türkçe: Yeni programa uygun* içinde (2. baskı, s. 101-157). Anı Yayıncılık.
- Karatay, H. (2018). *Okuma eğitimi kuram ve uygulama* (3. baskı). Pegem Akademi.
<https://doi.org/10.14527/9786053649342>
- Karatay, H., Bolat, K. K., ve Güngör, H. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 6(6). <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1770>
- Karagöl, E. ve Tarakcı, R. (2019). Söz varlığı öğretimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(222), 149-171.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/725987>
- Kayabaşı, B., Yılmaz, M. ve Doyumğaç, İ. (2016). Mustafa Ruhi Şirin hikâyelerinin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 323-343.
<file:///C:/Users/LENOVO/Downloads/ExaminationofMustafaRuhSirinsStoriesinTermsofReadability.pdf>
- Keleş, Ö. (2006). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinde kitap okuma alışkanlığının incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2006). *Konu alanı ders kitabı incelemesi* (6. baskı). Pegem Akademi.
- Kızılçaoğlu, A. (2003). Orta öğretim coğrafya ders kitapları değerlendirme ölçütleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (8).
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3071>
- Klare, G. R. (1963). *The Measurement of Readability*. Ames. Iowa State University Press.
- Koçağan, F. Ö. (2012). İlköğretim “4-5.” sınıf için hazırlanan öyküleyici çocuk kitaplarının okunabilirlik ve değerler yönünden incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Köse, E. Ö. (2009). Biyoloji 9 ders kitabında hücre ile ilgili metinlerin okunabilirlik düzeyleri. *Cankaya University Journal of Law*, 12(2), 141-150.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/45434>
- MEB (2005). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

- MEB (2019). Türkçe dersi öğretim programı. MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2021). Ders Kitaplarında Okunabilirlik. MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. S. Turan). Nobel Akademi.
- Mirzaoglu, V. ve Akın, E. (2015). 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği üzerine bir inceleme. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5, 146-155. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/160443>
- Mirzalar Kabapınar, F. (2006). Kimya öğretmen adaylarına ders kitaplarını dizayn ve okunabilirlik açılarından inceleme becerisinin kazandırılması. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 24(24), 109-132. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2027>
- Mutlu, H. H. (2020). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında (İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti, yedi iklim öğretim seti) yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin incelenmesi. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 8(22), 371-386. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1149985>
- Özbay, M. (2003). *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. Gölge Ofset Matbaacılık.
- Özçetin, K. ve Karakuş, N. (2020). 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. Türkiye Eğitim Dergisi. 5(1), 175-190. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1124489>
- Özdemir, S. (2016). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik durumu. Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, 1(1), 33-46. <https://acikerisim.bartın.edu.tr/bitstream/handle/11772/1692/Be%C5%9Finci%20S%C4%B1n%C4%B1f%20T%C3%BCrk%C3%A7e%20Ders%20Kitab%C4%B1ndaki%20%C3%96yk%C3%BCleyici%20ve%20Bilgilendirici%20Metinlerin%20Okunabilirlik%20Durumu.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Özdemir, S. (2021). *Kuramdan uygulamaya Türkçe ders kitabı incelemeleri* (3. baskı). Anı Yayınları.
- Rada, M. (2016). Kaan Murat Yanık'ın Uçurtma Mevsimi kitabındaki öykülerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.

- Rye, J. (1982). *Cloze Procedures and the Teaching of Reading*. Heineman Educational.
- Sever, S. (2015). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme* (6. baskı). Anı Yayıncılık.
- Senter R. J. ve Smith E. A. (1967): “Automated Readability Index”, Technical Report, Cincinnati University, Ohio. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD0667273.pdf>
- Solmaz, E. (2009). İlköğretim 4. ve 5. sınıf düzeylerindeki Türkçe metinlerde cümle uzunluğu, kelime uzunluğu, kelime uzunluğu ve kelime uzunluğu ve kelime hazinesinin okunabilirlik üzerine etkisi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Sönmez, V. (2003). Metinlerin eğitselliğini saptamada matematiksel bir yaklaşım (Sönmez Modeli). Eğitim Araştırmaları, 10, 24-39.
- Şakiroğlu, Y. (2020). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin kelime–cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir inceleme. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(6) , 1827-1834. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1129396>
- Şen, Ü. (2021).) Türkçe ders kitabı incelemesi. Ö. Demirel ve K. Kıröğlu (Ed.) *Ders Kitabı İncelemesi* içinde (5. baskı, s. 242-266). Pegem Akademi.
- Şimşek, E. (2019). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri açısından incelenmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Şimşek, Y., ve Çınpolat, E. (2021). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarının okunabilirlik özellikleri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(1), 233-250. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1104950>
- Tekbıyık, A. (2006). Lise Fizik I ders kitabının okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğu. Kastamonu Eğitim Dergisi, 14(2), 441-446. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/819121>
- Teke, S. (2016). Çocuk edebiyatı yazarı Hasan Kallimci'nin öykülerinin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Temur, T. (2002). İlköğretim 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler ile öğrenci kompozisyonlarının okunabilirlik düzeyleri açısından karşılaştırılması [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.

- Tiryaki, E. N. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma eğitimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 38-44. <http://www.anadiliegitimi.com/tr/download/article-file/14883>
- Torusdağ, G. ve Aydın, İ. (2020). *Metindilbilim ve Örnek Metin Çözümlemeleri*, (4.baskı). Pegem Akademi Yayınları. <https://doi.org/10.14527/9786052411292>
- Ulu Kalın, Ö. ve Aydemir, A. (2017). 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının farklı okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi. *Studies in Educational Research and Development*, 1(1), 83-108. <http://serd.artvin.edu.tr/en/download/article-file/392961>
- Ulu Kalın, Ö. ve Koçoğlu, E. (2017). 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının farklı okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 2202-2220. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/379347>
- Ulu Kalın, Ö. ve Topkaya, Y. (2009). 9. sınıf coğrafya ders kitabının okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğu. *Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, Çanakkale*, 18. <https://docplayer.biz.tr/6060917-9-sinif-cografya-ders-kitabinin-okunulabilirligi-ve-hedef-yas-duzeyine-uygunlugu-ozlem-ulu-kalin-yavuz-topkaya.html>
- Uslu Üstten A. (2022). Okume eğitiminin temel kavramları. Ü. Şen (Ed.) *Dil Eğitiminin Temel Kavramları* içinde (4. baskı, s. 69-92). Pegem Akademi.
- Uzun, M. (2019). 5. sınıf Türkçe ders kitabının atasözleri ve deyimleri barındırması bakımından incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Yılar, M. B. (2020). 9. sınıf coğrafya ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 1126-1146. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1350591>
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2015). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama seviyeleri ile Türkçe, matematik, sosyal bilgiler ve fen ve teknoloji derslerindeki başarıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29), 16-28
- <https://acikerisim.bartın.edu.tr/bitstream/handle/11772/1722/9-14.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Yılmaz, S. K. (2008). İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin öyküleyici metin yazma becerileri [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yiğit, A. (2011). Milli eğitim bakanlığı ilköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (2009) metinlerin kelime serveti açısından incelenmesi [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Ziya, S. (2019). Behiç Ak'ın çocuk romanlarının söz varlığı ve okunabilirlik yönünden değerlendirilmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi, 3(1), 87-101. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/63274>

Çalışmada İncelenen Türkçe Ders Kitapları

- Akgül, A., Demirer, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ. ve Uysal, İ. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabı. N. Demirer (Ed.) MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Ceylan, S., Duru, K., Erkek, G. ve Pastutmaz, M. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabı. Z. Batur ve S. Ceylan (ed.) MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Çapraz Baran, Ş. ve Diren E. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 5. sınıf Türkçe ders kitabı. Anıttepe Yayınları.
- Erkal, H. & Erkal, M. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabı. Özgün Yayınları.
- Ertürk, N., Keleş, S. ve Külünk, D. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabı. N. Ertürk (Ed.) MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Eselioğlu, H., Set, S. ve Yücel, A. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 8. sınıf Türkçe ders kitabı. A. Yücel (Ed.) MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Kır, T., Kırman, E. ve Yağız, S. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabı. E. Kırman (ed.) MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Sarıboyacı, M. O. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabı. Ata Yayıncılık.

Ek 1

Aşağıda 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan “Anadolu’da Konukseverlik Evrenseldir” adlı metnin örnek incelemesi yer almaktadır.

Öncelikle metnin hece, kelime ve cümle sayıları tespit edilmiştir.

Anadolu’nun geleneksel konukseverliği üzerinde duralım isterseniz. Bu konukseverliğin kökleri tarihin derinliklerine iner. Türklerin kendi ülkelerine ve şehirlerine, köylerine, kasabalarına gelen yabancılara, gariplere, kimsesizlere, yolculara karşı insanca, dostça davranışları, kısacası konukseverlikleri çok eskidir. Bugün de Anadolu’nun birçok köy ve kasabasında, köyün ve kasabanın ortaklaşa malı olan köy odaları, “misafirhane”ler vardır. Bir konuk geldiği zaman bu odalarda ağırlanır, yedirilir, içirilir. Karşılığında hiçbir şey beklenmez. Bu odaların giderleri, sıra ile ya o köyde oturan varlıklı aileler tarafından ya da köy sandığından karşılanır. Aslolan konuğu hoşnut etmektir. Bunun için yapılması gereken ne varsa yapılır, ayrılırken gideceği yere kadar konuğun azığı düzülür.

Hece sayısı: 292

Kelime sayısı:97

Cümle sayısı:9

Anadolu’daki konukseverlik gelenek ve göreneğinin temelinde eski Ahi gelenekleri yatmaktadır. Anadolu Selçukluları Devri’nden Osmanlıların son yıllarına kadar bir esnaf ve sanatkâr örgütü olarak bilinen Ahiliğin her köyde, her kasaba ve şehirde ocakları, odaları ve tekkeleri vardır. Ahiler, gelen konukları geleneksel kurallarına göre ağırlar, bunu bir toplum görevi sayarlardı. Bir şehirde birkaç Ahi ocağı bulunur, bunlar şehirlerine gelen konukları ağırlamak için birbirleriyle yarış ederlerdi.

Hece sayısı:186

Kelime sayısı:63

Cümle sayısı:4

On dördüncü yüzyılın başlarında Anadolu’da bir gezi yapan tanınmış Arap Seyyahı İbni Batuta, Anadolu’yu karış karış gezerken hep bu Ahi tekkelerinde konaklamış, Türklerin gösterdikleri konukseverliği “Seyahatnamesi”nde anlata

anlata bitirememiştir. İbni Batuta, Anadolu için şöyle der: “Tanrı, güzelliklerini öteki ülkelere ayrı ayrı dağıtırken burada hepsini bir araya getirmiştir. Burada dünyanın en güzel insanları, en temiz giyimli halkı yaşar; en nefis yemekler pişirilir. Tanrı’nın yarattıkları içinde en şefkatli, en konuksever halk Anadolu’dadır.” 650 yıl önce bunları söyleyen Seyyah İbni Batuta, bir Anadolu yolculuğunda Denizli’ye uğrar. Bundan sonrasını İbni Batuta’dan dinleyelim:

Konuk sevmek, konuğa ikramda bulunmak, insan sevgisinin başında gelir. Anadolu; yemeğini konuğuna yedirmekten, konuğunu memnun etmekten zevk alır. Bir görevi yapmış olmanın rahatlığını duyar.

Hece sayısı:324

Kelime sayısı:112

Cümle sayısı:10

Şekerin hemen hiç bulunmadığı yıllarda bir öğretmen, bir köye konuk olur. Akşam yemekten sonra evde bir telaştır başlar. Ev sahibi sandığının anahtarını bir türlü bulamamıştır. Evin her köşesi aranır taranır, anahtar yok. Sonunda sandığı kırmaya karar verirler. Sandık kırılır, öğretmen işin farkına o zaman varır. Ev sahibi kırdığı sandıktan küçük bir çıkın çıkarır, sandığın içerisinde üç şeker vardır. Evet, konuğuna şekerli bir kahve ikram etmek için sakladığı üç şeker. Anadolu’nun konukseverliği üzerine söylenecek çok söz, anlatılacak çok hikâye vardır.

Hece sayısı:197

Kelime sayısı:79

Cümle sayısı:9

Toplam hece sayısı:999

Toplam kelime sayısı:351

Toplam cümle sayısı:32

Elde edilen veriler ışığında ortalama kelime ve cümle uzunlukları bulunmuştur.

999

Ortalama Kelime Uzunluğu (OKU) = ————— = 2,846

351

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu (OCU)} = \frac{351}{32} = 10,968$$

Ateşman Okunabilirlik Formülü uygulanmıştır.

$$\text{AOP} = 198,825 - (40,175 \times \text{OKU}) - (2,610 \times \text{OCU})$$

$$\text{AOP} = 198,825 - (40,175 \times 2,846) - (2,610 \times 10,968)$$

$$\text{AOP} = 198,825 - 114,338 - 28,626$$

$$\text{AOP} = 55,861$$

Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre bu metin orta güçlüktedir.

Çetinkaya Okunabilirlik Formülü uygulanmıştır.

$$\text{ÇOP} = 118,823 - (25,987 \times \text{OKU}) - (0,971 \times \text{OCU})$$

$$\text{ÇOP} = 118,823 - (25,987 \times 2,846) - (0,971 \times 10,968)$$

$$\text{ÇOP} = 118,823 - 73,959 - 10,649$$

$$\text{ÇOP} = 34,215$$

Çetinkaya Okunabilirlik Formülüne göre bu metin eğitsel okuma ve 8-9. sınıf düzeyindedir.